БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! — 41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№77 (10445) | 1964 оной мартын 31, вторник | Сэн 2 мүнгэн

Советскэ делегаци Венгри ошобо

Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай болон Венгриин революционно хүдэлмэришэн-таряашанай правительствын уряалаар, Советскэ Союзай коммунис партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев түрүүтэй совет партийно-правительственнэ делегаци гүрэн-түрын хэрэгээр Венгриин Арадай Республикада хани ёһоор айлшалан ошохоёо мартын 29-нэй үдэшэлэн Москваһаа мордобо.

Советскэ Союзай гүрэнэй тугуудаар шэмэгдэһэн Киевскэ вокзал дээрэ Москвагай предприятинуудай болон барилгануудай олон тоото түлөөлэгшэд, эрдэм ухаанай болон соёл гэгээрэлэй ажал ябуулагшад, һурадаг залуушуул делегацие үдэшэбэ. КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүд, КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүдтэ кандидадууд, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнар, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор, СССР-эй болон РСФСР-эй министрнүүд, ниислэл хотын болон Москва шадарай партийна организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, мүн бэшэшье тушаалтад вокзал дээрэ ерэһэн байгаа.

Мүн тэрэшэлэн СССР-тэ байгаа хари гүрэнэй элшэн сайдууд, совет болон гадаадын журналистнууд вокзал дээрэ байлсаа.

Эндэ үдэшэгшэд Н. С. Хрущевые болон делегациин гэшүүдые хани халуунаар үдэшэжэ, амгалан һайнаар ябажа ерэхыень хүсэһэн байна.

(ТАСС).

Агитатор—олоной хүсэ эмхидхэгшэ

Худөө ажахые ашаг ехэ-... хүгжөөхэ ябадалда хи-... үүргэ угаа ехэ, шэди хү-... гайхалтай гэжэ энээн-... тээ хөөрэлдэхэдөө ... дээшэлүүлгэдэ нюта-... хүгжүүлгэ элбэгээр хэ-... тухай тогтоо бэлэйбди, ... агитатор Ц. Б. Дамби-... эхилнэ.— Тиихэдэ ... ажаглалта, дурадха-... ёһоор наг шэбхэ бэ-... оньһожоруулагдаһан ... звено эмхидхэгдээд, ... түлэг ажаллажа байна. ... механизаторнууд Чимит-Дор-... Дылпов, Анатолий Ру-... Дондок Базаров ой-... турша соо мянган ... хүр шэбхэ бульдозер-... һэндэн, погрузчик ... ашаалжа, нэгэдэ-... полидо, гаргажа ... Хабартаа тэрээ-... наг шэбхын, газарай ... компост хэжэ, үтэг-... хэрэглэхэбди,—гэ-... хэлээд, агитатор ... хөөрэлдөөгөө захална.

... забһарлалгада колхо-... РТМ-эйн улаан булан соо ... арба-хори минутын ... энэ ярилдаан унжа-... хэбэртэй болобошье, ... хэлсэһэн асуудалда ... механизаторнуу-... һонирхол буураагүй, ха-... хөөрэлдөөн үргэлжэл-...

... мэтэ тодо һонор хөөрэл-... тодорхой эмхидхэлэй ху-... Яруунын аймагай ... «Дружба» колхозой агитатор-... һүүлэй үедэ илангаяа ... гэйгээр ябуулжа байна. ... агитаторнууд хүдөө ... үйлэдбэрие ашаг ехэ-... эрхилхэ гээшэ ямар ... зорилготой юм, кол-... доторой арга бо-... дулдыдуулан түрүү-... эзлжээндэ юу, эмхидхэ-... аша туһатайб гэһэн ... харюу үгэхые орол-... Ажахыгаа хүгжөөхэ үн-... асуудалнуудые тайлба-... ойлгуулхатаяа хамта ... колхознигуу-... дурадхаһан һанамжа ... бүхэндэ анхаралтай-... хандана. Бригада брига-... тараха руунь ажахын ... олгохо, тарьялан-... хубаарилгые саашадань ... һайжаруулха, ... утэгжүүлгын хүдэл-... үргэдхэхэ, ажалай эм-... болон түлөөһэнэй ... гуримшуулха хэм-... ябуулганууд бэелүүлэг-... эхилээ.

... ажахын шэнэ дэбжэл-... тухай парти, правитель-... гаргаһан эсэгын анха-... оролдолгодо бодото харюу ... «Дружба» колхозой ... гүрэндэ мяха тушааха ... кварталайнгаа түсэб ... дүүргээ, һү худалдал-... басые эрид шууд түргэ-... уялгаяа мүн лэ дүүр-... байна. Эгэтынхид хаба-... тарилгада түгэс бэлдэн-... малайнгаа үбэлжэлгэ эм-... үнгэрэгжэ байна.

... эрилтын ёһоор ... зоной дунда ойлгуу-... хүдэлмэри шэнэд-хэн табиха, тэрэнэй аша нүлөө дээшэлүүлхэ ябадалда бусад олон колхоз, совхозуудташье ехэ анхарал хандуулагдана. Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин «Коммунизм» колхозой парторганизациин ябуулжа байһан соёл сурталай хүдэлмэриин дүй дүршэлтэй партиин обкомой дэргэдэ үнгэрһэн семинарта хабаадагшад ехэтэ һонирхон танилсаа һэн. Гэхэтэй хамта зарим газарта соёл сурталай, эмхидхэлэй хүдэлмэри үшөөл һула. Гол дутагдалынь юун бэ гэхэдэ, урданайхи янзаараа юрэнхы үгөөр, хэһэн хөөрэлдөө, элидхэлэй тоо томшоор дашуураад, тодорхой эмхидхэлэй хүдэлмэрие үргэн ажалшадай дунда мууса ябуулагдана. Мүнөө үедэ агитаторай хүдэлмэри хэды хөөрэлдөө үнгэргэһөөрнь, ямар һануулга, заабари шагнагшадтаа хэлэһээрнь хизаарлагдаха ёһогүй. Харин үйлэдбэридэ шэнэ юумэ нэбтэрүүлһээрээ, ажалшадта туһаламжа үзүүлһээрээ, ажахыдахи дутагдалнуудые элирүүлэн усадхаһаараа агитаторнууд зондоо алдартай, солотой болоно бшуу. Тиимэһээ агитаторай харюусалгатай, хүндэтэй уялгые ушар ёһо мэдэхэ, эрдэм һуралсал һайтай, эмхидхэлэй бэлиг шадабаритай хүнүүдтэ даалгаха, тэдэнэрэй хүдэлмэридэ партийна организацинуудай зүгһөө тодорхой туһаламжа үзүүлжэ байха шухала.

Хүдөө нютагуудтамнай мүнөө олон түмэнэй ажалай болон политическэ дэбжэлтэ хэзээ хэзээнэйхиһээ эдэбхи ехэтэй. Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Үдын хүдөөгэй үйлэдбэриин управлениинүүдэй ажалшад түрүүшынгээ илалтаар Буряад ороноо баясуулба. Тэндэхи колхоз, совхозууд нэгэдэхи кварталайнгаа түсэб гүрэндэ һү тушаалгаар болзорһоонь урид, мартын 25—26-да дүүргээд, мүнөө түсэбһөө гадуур үдэр бүри хэдэн зуугаад центнер һү худалдажа байна. Эхэ орондоо һү, мяха үгэхэ талаар социалис уялга бүхы управлениинүүдээр гүйсэд дүүргэхэ, малай үбэлжэлгые эрхимээр үнгэргэхэ, хабарай тарилгада нарин нягтаар бэлдэхэ гэһэн түрүүшын ээлжээнэй дайшалхы зорилгонуудые бэелүүлхын тула республика доторнай үргэниитэ ажалшадай эдэбхи хэшээл улам бадарна. Энээниие халуунаар дэмжэн, майн урда тээхи социалис мүрысөө улам үргэнөөр дэлгэрүүлхэ гээшэ партийна организацинуудай, тэдэнэрэй агитколлективүүдэй хойшолуулашагүй зорилго мүн.

Ойрын таба-зургаан жэл соо хүдөө ажахын гол продуктнуудые хоёр дахин ехээр үйлэдбэрилдэг болохо гэһэн асари ехэ зорилгые бэелүүлхэ хэрэгтэ арад зоной улам хүсэтэйгөөр дэлгэржэ байгаа эдэбхи зориг, хэшээл үүсхэлыень шадамараар элсүүлхэ, эмхидхэхэ гээшэ хүдөөгэй агитатор бүхэнэй нангин уялгал.

Эбтэй дүрбэн нүхэд

...чи тосхонһоо тээ хажуу ...хи хадын хүнхэртэ нэ-...һэн хэдэн гэр, байра ...дана.

— Ивалгын туршалга-... бэрилгын ажахын Калё-... отделениин бэрхэ хо-... нэгэн Илья Кулако-... адаг отарын байра гэ-... хүн 707 эхэ хонидые х-... байдаг юм. Эдэ хонишод ... нишье һаа, тон эбтэй, ... гээр хүдэлэн, бүхы ... эрхимээр бүтээнэ.

Хониднайшье гол түлэ-... алжа дүүрэхэ дүтэлөө. ... 640 гаран хурьгадгай ... хойбди. Һаяар, мартын ... датар, үшөө 60 гаран хо-... түрэхэ ёһотой. Тиигэбэл, ... эхэ хонин бүриһөө 100 ... га сохом абахабди,—гэжэ ... Кулаков хөөрэнэ.

... отарынхид мүнөө жэл ... түрүүшынхеэ ондоо тээпээ ... алдагүйгөөр, хурьгадаа ... хүсөөр абажа, һай-... түлжүүлжэ байна. Хони-... ээлжээгээр сүүдхэлэч ма-... хурьга абадаг һэн. Мүн ... доо һайнаар харууһалжа, ... эдеэлүүлһэнэй ашаар ... шадал тамираар яһала ... г. Эхэ хонидтоо үбэлэй ... шанга хүйтэн соогуур ... бүридэнь сүүдхын 800 грамм үбһэ, 100 грамм талха тарьянай зүйл эдюулдэг байгаа. Мүнөө урин дулаан болоһонһоо хойшо тэжээлэй рацион бага зэргэ хороожо, хонин бүридэ 500 грамм үбһэ үгэнэ.

— Үбэлдөө үбһэ тэжээлыень таһалдуулаагүй, хаһа сагтань зүбөөр эдеэлүүлһэн, харууһалһанаймнай ашаар хонид хүсэ шадалаар һайн ондо орожо байна гээшэ. Илангаяа нарай хурьгадые ехэл наринаар харууһалаабди. 19 толгой үлбэр муу хурьгад гараһан юм. Тэдэниие тусгаар илгажа, хэмэл һүн болоод гидропонно аргаар ургуулһан ногоо эдюулжэ, хүл дээрэнь гаргаабди,—гэжэ хонишод хөөрэлдэнэ.

Эндэхид хони, хурьгадаа үнэн зүрхэнһөө оролдосотойгоор харууһалхаһаа гадна, ажалдаа үлүү ехэ гаргаша хэхэгүйн түлөө тэмсэнэ. Хонишод малайнгаа тэжээл өөһэдөө зөөдэг, байра байдалаа заһадаг юм. Тиигэжэ эдэ хонишод партиингаа ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэри бэелүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсажа байна.

А. Майоров.

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлени.

Тобшо мэдээн

... Партиин ЦК-гай февралиин ... Пленумэй тогтоолые бэелүүлхэ ... нютагай интеллигентнэ-... үүргэ гэһэн асуудал Яруунын «Дружба» колхозой партком дээрэ багшанар, эмшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй үргэн хабаадалгатайгаар зүбшэн хэлсэгдээ.

АЛДАРТА МАЙН ҺАЙНДЭРЫЕ АЖАЛАЙ БЭЛЭГЭЭР УГТАЯ

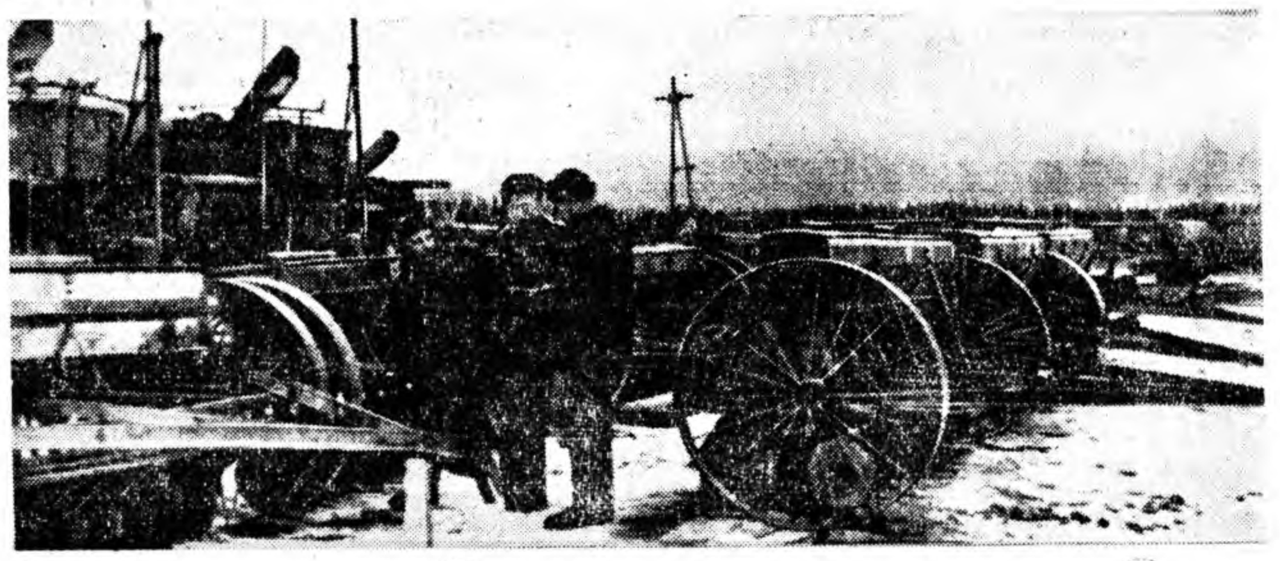

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоз орооһото ургамалнуудые ехээр таридаг ажахы юм. Мүнөө эндэ отделениинүүдэй таряашад болон механизаторнууд хабарайнгаа тарилгада бэлдэжэ, сүлөө забгүй хүдэлжэ байна. Һүүлшын трактор, сеялкэ болон газар элдүүрилхэ машинанууд заһабариһаа гаража, тушаагдан абтажа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тус колхозой тракторна бригадын бригадир нүхэр А. И. Матвеев (баруун гарһаа) механизаторнууд нүхэд П. В, Зубакин, И. М. Пахомов гэгшэдэй заһабарилһан һүүлшын сеялкэ тушаан абажа байна.

А. КУРТИГАЙ фото.

УЛААН ОДОН УРЯАЛНА

Саяан уулын хормойдо Таһархай гэжэ буряад тосхон оршодог. Энэ хадаа Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин «Восточные Саяны» колхозой нэгэ отделени мүн.

Эндэ буряад арадай алдарта хүбүүн, Советскэ Союзай Герой, суута снайпер Жамбал Ешиевич Тулаев түрэһэн юм. Эндэ түрөөд, энэл нютагтаа наһа бараһан байгаа.

Дайнай баатарай нютагайхид ажалай баатарнууд юм. Эндэмнай шэн зоригто, шударгы зүрхэмшэтэ хүнүүд ажалладаг. Жэшээ болгон, һүнэй фермые абаад үзэел даа.

Таһархай нютагай пенсионернүүдэй ажалша бэрхэ гараар баригдаһан уужам дулаан дал, хорёонууд дотор садхалан тэнюун үнеэд, туганууд хэбтэнэ. Эндэхи һаалиин фермэдэ 242 үнеэд бии, мартын арбаадай хирээр тэдэнэй 152-ынь һаагдажа байгаа. Теэд, фермэ дээрэ үдэрэй 982 литр гэхэ гү, али һаамхай үнеэн бүриһөө 6,5 литр һүн һаагдажа байһан. Эрхим һайн гэжэ тоологдохогүйшье һаа, хабарай харгсуу сагта энэмнай яһала һайн гээшэ ааб даа.

Хоёр жэлэй саана энэ фермын байдал тон тулюур байһан ... Аймаг соогоо һүүл залажа, хойноһоо нэгэдэхи һүүри бүхөөр барижа ябадаг бэлэй. Харин мүнөө энэмнай гансашье колхоз соогоо бэшэ, мүн управлени соогоо түрүү фермэнүүдэй нэгэн болоод байнхай.

Нёдондо жэлэй арбан һарын турша соо Таһархайн һаалишад Д. С. Манзараева, С. К. Бодеева, Д. Ж. Дарбалаева, С. С. Халтанова гэгшэд тус бүри хорёод мянган литр, үнеэн бүриһөө 1200 литр һү һаажа, түрэл фермэ болон колхозоо суурхуулаа һэн. Тиихэдэ эндэхи үнеэд багаханууд, һү багатайнууд гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Мүн баһа Түнхэнэй хоймороой үбһэнииньшье тэжэ шэмэгүй, сула ожорһон. Тиимэ тиимэ онсо байдалнуудые хараада абабал, арбан һарын 1200 литр гээшэмнай яһала бараг үрэ дүн гээшэ ааб даа.

Энэ фермэ яажа түрүү һүүрида гараа б?

Түбхын түрүүн колхозой правлениин (түрүүлэгшэнь нүхэр Цыденов, парткомойнь секретарь нүхэр Пахахинов) һаалишадые салин хүлһэнэй талаар, һайн ажалай түлөө урмашуулха хэмжээнүүдые эрид шударгы бэелүүлһэнэй ашаар гансашье энэ бэшэ, харин бусадшье зарим фермэдэ һүн ехээр һаагдадаг болоо һэн. Урдань һаалишадта нэмэлтэ түлбэри гэжэ түлэгдэдэггүй байгаа. Мүнөө һаалишад һааһан һүнэйнгөө зэргээр түлөөһэ абадаг. Гадна, силос нүхэнһөө гаргажа тээһэнэйнгээ түлөө, үнеэн бүриһөө тугал абаһанайнгаа түлөө, түсэбһөө гадуур һү һааһанайнгаа түлөө түлбэри абадаг.

Материальна урмашуулга шэн зоригто ажалда хүнүүдые зоригжуулна. Гэхэтэй хамта малай эдихэ тэжээл гээшэ эрхим шухала зүйл ха юм. «Восточные Саяны» колхозойхид мүнөө жэл үбһэ тэжээлээр элбэг үбэлжэжэ байна. Жэшээлхэдэ, Таһархайн фермын үнеэн бүхэндэ сүүдхэ соогоо 15 килограмм силос, 4 килограмм үбһэ, ууралтуулагдаһан, мочевинэ нэмээгдэһэн һолоомо эдюулэгдэнэ. Мүн талха худхаһан бүлеэн уһан уулгагдана. Тиигэжэ эдеэлүүлээд байхада, һүн гараха ёһотой бэзэ.

Фермын һаалишадай дунда социалис мүрысөөн, ойлгууламжын хүдэлмэри һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Социалис мүрысөөнэй бюллетеньдэ, һаалишадай хуудаһануудта ходо тоонууд бэшэгдэжэ, мүрысөөнэй дүнгүүд ходо гаргагдажа байдаг. Февраль һарын дүнгүүдээр һаалишан Сэрэн-Дулма Бодеева — нэгэдэхи, Сосор Лидуева — хоёрдохи, Сэрэмжээ Будаева — 3-дахи һүүри өөһэдынгөө ажалаар эзэлээ. Фермын коллектив бүхыдөө коммунис ажалай фермэ болохын түлөө тэмсэжэ байна.

Колхоз соогоо түрүүлжэ ябаа энэ фермын үнеэдэй байра дээрэ үдэшэ бүри томо улаан одон носожо, Саяанай хормойдохи һүниин харанхые һэтэлэн, холоһоо яларан харагдана.

Улаан одон оншото габшагай ажалда уряална.

Д. ЛОБСАНОВ.

Минута бүхэниие зүбөөр ашаглана

...Мяхаар дүүргэгдэһэн олон баанха хойно хойноһоо конвейерһээ буулгагдана. Секунда бүхэнэй үнгэрхэ бүри счетчик шэнэ тоо харуулна. Майн нэгэнэй вахтада жагсаһан консервнэ заводэй хүдэлмэришэд ажалайнгаа эршэ шангадхан, бүри ехэ бүтээсэ түйлана.

Тус заводойхид үшөө хоёр долоон хоногой саада тээ Улаан-Үдын мяха-консервнэ комбинат соо эгээл түрүүлэн кварталайнгаа түсэб дүүргэһэн тухайгаа элидхээ бэлэй. Түйлаһан амжалтаараа зоригжоһон тус коллектив ажалайнгаа эршэ һуладхангүй, бүри ехэ бүтээсэтэйгээр хүдэлнэ.

Тэдэнэр һүүлэй 10 хоног соо 270 мянган баанха консервэ түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилһэн байна. Нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада продукци үйлэдбэрилгэ 30 процентээр ехэ болгогдоо.

Майн һайндэрэй социалис мүрысөөндэ оролсоһон хүдэлмэришэн бүхэн халаанай даабари үлүүлэн дүүргэнэ. Залуу мастер, комсомолой гэшүүн Алла Мищенкын даадаг мяха шэгнэдэг бригада конвейерые һайнаар, багашье таһалгаряагүйгөөр хангадаг болонхой. Тус бригадынхид хүдэлмэриингөө сагай минута бүхэниие зүбөөр хэрэглэе гэһэн уряатайгаар ажалладаг юм. Бригадын гэшүүд бултадаа хэдэ хэдэн мэргэжэл шудаланхай. Тиимэһээ бригадын 19 гэшүүд коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна.

Үдэр ерэхэ бүри олон баанха консервэ даабариһаа гадуур хэгдэнэ. Консервын шанар шалгадаг, стериализаци хэдэг Анна Ефимовагай даадаг отделениин хүдэлмэришэд мүн лэ һайнаар хүдэлмэрилнэ. Өөрынгөө мэргэжэл эрхимээр шудалһан Александра Бурдуковская, Александра Григорьева ажалай үльгэр жэшээ харуулна.

Долоон часай хүдэлмэриин нормые зургаан час соо дүүргэжэ байһан түрүүшүүл эндэ олон. Тэдэнэй дундаһаа Октябрина Товарова, Мария Ибрагимова, Ольга Кожина болон бусадые нэрлэмээр. Ажалай түрүүшүүл Анна Комольцева, Евдокия Степанова, Елена Гребнева гэгшэдтэ һаяхан коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэ олгогдоо.

Г. Харченко.

Һүүлэй һонин

Совет арад болон тэрэнэй коммунис партида үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргэнэбди

Н. С. Хрущевто Кубын һурагшадай эльгээһэн бэшэг

Советскэ Союзда һургуули дүүргэһэн Кубын хүбүүд, басагад нүхэр Н. С. Хрущёвто бэшэгүүдые эльгээжэ, тэрээн соогоо Советскэ Союзда һураха үедэмнай имагта халуун анхаралаар хүреэлһэнэйнь түлөө совет арадта болон тэрэнэй Коммунис партида үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргэнэбди гэжэ мэдүүлнэ.

Загаһанай промышленностиин элдэб мэргэжэл шудалжа, Калининградта һураһан Кубын залуушуулай хамтын бэшэг соо калининградайхид хүсэ шадалаа гамнангүй, өөһэдынгөө дүй дүршэл болон эрдэм һургуулиие кубынхидта заажа үгэжэ, мэргэжэл шудалхадамнай туһалба гэжэ хэлэгдэнэ.

Совет хүнүүд гээшэ бүхы дэлхэй дээрэ эбтэй амгалан байхын түлөө, бүхы арадуудай золжаргал эдлэхын түлөө бодото дээрээ үнэхөөрөө тэмсэгшэд мүн байна гэжэ бидэнэр шюдөөрөө хараабди. Энэ тэмсэлые хүндэтэ Никита Сергеевич таниие толгойлжо байна гэжэ һанахадамнай бидэнэй досоо баяр түрүүлнэ.

Хамтын даалгабаряар энэ бэшэгтэ Хорхе Ортис, Анхел Родригес, Николас Росалес гэгшэд гараа табяа.

Хүдөө ажахын эмхидхэлэй болон экономикын, техникын талаар жэл хахадай турша соо һуража гараһан Кубын таряашадһаа баяр хүргэһэн бэшэг Н. С. Хрущев абаа.

Манай социалис революциин урагшаа дабшахадань туһалхын тулада манда хэзээ бүхэндэ шухала туһаламжа үзүүлжэ байһан агууехэ арадта бүхы наһан соогоо һай һанажа ябахабди гэжэ тэрэ бэшэг соо заагдана. Орон доторoo социализм байгуулха хэрэг урагшань дабшуулхын тулада, энэ туһаламжыетнай үлэмжэ һайнаар хэрэглэжэ шадахабди, мүн тиихэтэй хамта танай арадай жэшээгээр эрхэ сүлөөгөө олохо зам дээрээ гараха гэжэ шиидэһэн бэшэшье арадуудта туһалха байнабди.

Кубын 300 һурагшадай үмэнэһөө энэ бэшэгтэ Мануэль Перес Эрнандес гараа табяа.

(ТАСС).

Зориһондоо хүрөөбди

Малайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлхын тулада хүсэл оролдолгоёо гарган ажаллажа, манай фермынхид ехэ амжалта түйлаба. Һү һаалга, гүрэндэ тушаалгаар нэгэдэхи кварталаймнай түсэб уридшалан бэелүүлэгдээ.

Үнгэрһэн гурба һарын туршада хамта 940 центнерэй орондо 990 гаран центнер һү абаабди. Энээнтэй хамта гүрэндэ һү һудалдалга эмхитэйгээр ябуулагдана. Манай фермэһээ үдэр бүри 6—7 центнер һүн тушаагдадаг. Энэ жэлэй түрүүшын квартaлда 840 шахуу центнер һү худалдагдаа гэхэ гү, али түсэбөө зуу гаран центнерээр үлүүлэн дүүргэбэбди.

Имагтал һаалишад, малшадаймнай һайнаар ажаллаһанайнь ашаар амжалта түйлагдаба гээшэ. Хүдэлмэридөө оролдосотойгоор хандадаг хүнүүдшье олон. Жэшээлхэдэ, түрүү һаалишад Цыренханда Сансуева, Должид Буянтуева, Максар Дашеева гэгшэд мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана.

Манай фермынхид 1964 ондо үнеэн бүриһөө 2400 килограмм һү һааха зорилготой. Ажалаа бүтээсэтэйгээр эмхидхэбэл, абаһан уялгаяа бэелүүлжэ шадахабди.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ,

Зэдын управлениин Торийн совхозой 2-дохи отделениин һаалиин фермые даагша.

Танихал байхат

АЖАЛАЙ БААТАРНУУД ТУХАЙ

ЗУУН ТОХОНОГТОО томо сагаан хүнэг дэгээдээд, баруун гараараа эреэгшэ үнеэгээ эльбэжэ байһан сэлмэг һайхан шарайтай буряад эхэнэрэй зоримгой хурса нюдөөрөө хараад, үнеэн бүриһөө жэлдээ дүрбэ мянган литр һү һаахаар уряалжа байһан гоё зурагтай плакат жараад оной үеэр һаалиин фермэдэ хүдэлһэн малшан бүхэн республикын нютаг бүридэ обёорһон байха. Зарим хүнүүд тэрэниие мүноөшье хүрэтэр мартаагүй, эндэ толилогдоһон фото харахадаа танихал байха. Энэмнай Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой үүлтэртэ үнеэдэй фермын суута һаалишан Цындыма Гундуновна Дашиева гээшэ.

Юунэй түлөө юрын энэ малшан эхэнэр нимэ ехэ хүндэ хайрада хүртөө бэлэй? Цындыма Дашиева арбагаран жэлдэ түрэл артельдаа һаалишанаар ажаллажа байха зуураа, ёһотойл алтан гартай, арюун сэдьхэлтэй, зоримгой бэрхэ малшан байһанаа бодото хэрэгээрээ тэршэлээ бшуу. 1959 ондо тэрэ даалгагдаһан үнеэн бүриһөө 3744 килограмм һү һаажа, Буряад ороной һаалишадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ илажа гараа һэн. Тэрэнһээшье хойшо хэдэн удаа эрхимлээ. Жэшээнь, 1960 ондо Цындыма Гундуновна үнеэн бүриһөө 3104 килограмм һү һааһан.

Үнгэрэгшэ 1963 оной дүнгөөр суута һаалишамнай үнеэн бүриһөө 3024 килограмм һү абажа, баһал республика дотороо эрхимлэбэ. Энэ жэлдэшье нёдондонойхиһоо холо дээгүүр ябажа байна. Жэлэй түрүүшын хоёр һарада үнеэн бүриһөө 458 килограмм һү һаагаа гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхиһөө 21 килограммаар дээшэлүүлээ бшуу.

Хайшан гээд, ямар аргаар нимэ амжалтануудые түйлана гээшэбта гээд түрүү һаалишанда хандахада, тэрэ даруухан һуужа, хэжэ бүтээжэ байһан, һанажа сэдьхэжэ ябаһан юумэеэ зохидхоноор хөөрэжэ үгэбэ. Тэрэнэй хөөрөөе, мүн хамта хүдэлдэг нүхэдэйнь ажаглалтануудые шагнаад байхадаа досоогоо баярлахаар байна. Юуб гэхэдэ, юрын эдэ малшадай һанаа бодол ямар ехээр хубилааб, мэргэжэл шадабаринь хэды гүнзэгы, эрдэм ухаантай холбоотой болоо гээшэб гэжэ ойлгоходо урматай.

ҺҮТЭЙ ҺАЛТАРАЙ ҮНЕЭД ХЭРЭГТЭЙ

Юрын һаалишадай үдэр бүри хэдэг хүдэлмэриие нарин нягтаар, тусхай гуримтайгаар бүтээхынгээ хажуугаар Цындыма Дашивагай ажал нэгэ бага ондоохон лэ байна.

— Һү ехээр һаахын тула һайн үүлтэрэй, шэмэ ехэтэй һалтарай үнеэдтэй болохо гэжэ оролдохо хэрэгтэй,—гээд Цындыма Гундуновна ехэл һонирхоһон юумэн тухайгаа хөөрэһэндэл, шунанороно.—Би жэл бүри тооной өөрынгөө эгээл һүтэй үнеэдһээ гараһан эмэ хашарагуудые олоjo абахые оролдогшоб. Юуб гэхэдэ, манай үүлтэртэ фермын үнеэдһээ абтаһан эмэ тугал, хашарагууд тэндээл байлгагдажа, түлжүүлэгдэдэг, ороонто оруулагдадаг байна бшуу. Тиимэһээ али үнеэнһээмни ямар тугал гараа бэлэй гэжэ мэдэжэ ябагдагша. Хожомоо һүтэй үнеэн болохо туганууддаа тэмдэглэдэг заншалтайбди.

Үнэхөөр удхэн һүтэй, шэмэ ехэ үгэдэг үнеэдые һайн үүлтэрэй бухын үрөөр искусственна аргаар үрэжүүлээд байхада томо һайн түл абтадаг. Хожомоо тэдэниие хүсэдөөр эдеэлүүлээд, оролдосотойгоор харууһалаад байхада һүтэй үнеэн болонгүй яаха бэлэй.

Хээлитэй болоһон гунжадаа Цындыма Гундуновна бүри намар байхада даажа абадаг заншалтай. Тиигээд тэдэнээ ехэ үнеэдтэеэ адли уянда байлгажа, рационой ёһоор эдеэлүүлжэ захална. Түрүүшэгээр үбһэ эдюулжэ байһанаа хээлиинь ехэ болоожо захалхада силос, бурдууг, турнепс үгэжэ ороно. Иимэ тэжээл дээрэ хоёр һара шахуу байлгагдана.

Энэ үедэ залуу гунжадаа номгорүүлхын тэдыдэ эльбэжэ далбажа, хүхэ дэлэнгыень нидхэржэ байдаг гуримтай. Илангаяа тэдэнэйнгээ түрэхэ ойртоходонь, туглаһан хойнонь айхабтар анхаралтайгаар харууһалдаг, эдеэлүүлдэг, һаадаг байна.

— Түрүүшынхеэ түрэхэ гунжадые шадажа тугаллуулха, зүбөөр харууһалха хэрэгтэй,—гээд дүршэл ехэтэй һаалишан анхарна. — Заал алдуу гаргабал, дэлэнгынь хабдаха, халуунтаха гү, али зан муутай болодог гээшэ.

Гунжадай гү, али ехэ үнеэдэйшье тугаллахаһаа 7 хоног урид тэдэндэ бурдууг, силос үгэхэеэ болёод, гансал үбһөөр эдеэлүүлнэ. Энэ үедэ хүсэ ехэтэй тэжээл үгэбэл, үнеэдэй дэлэн хабдажа болохо гэжэ тэрэ һайса ойлгоно бшуу.

Үнеэдэй туглаахада гараһан һабын уһа уулгахада тэдэнэй шэмэ дээшэлдэг, удаажань түргэн унадаг гэжэ урданһаа хойшо малшад мэдэдэг. Тиимэһээ Цындыма Гундуновна баһал һабын уһа тааз соо хэжэ абаад, эхэдэнь уулгадаг юм.

— Энээниие үнеэд ехэл дуратайгаар уудаг,—гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Һая туглааһан үнеэдтээ 6—7 хоногой туршада үбһэ эдюулдэг, бүлеэн уһа уулгадаг гуримтай. Хэрбээ энэ үедэнь таряа талханай зүйл эдюулбэл үнеэдэй дэлэн хабдахаяа һанадаг гэжэ баһал наридаг байна бшуу.

Шэнэ туглааһан үнеэдые 20 хоногой туршада хээрэ гаргангүй газаа барижа, зарим хатуу дэлэнтэйнүүдыень үдэртэ дүрбэ һаадаг байха юм. Жииртээ нүхэр Дашиева үнеэдээ үдэртэ гурбал һаадаг заншалтай.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

УҺАЛАЛГА—БАЯН УРГАСЫН ЭХИН

Манай управлениин совхозуудай эдлэжэ байһан газар дайда гол, горходоор, аршаан булагуудаар нилээд баян юм. Тиимэһээ эндэхи ажахынуудта хамтадаа 37 мянга гаран гектар уһалагдадаг газар, тэрэ тоодо 4143 гектар таряалан тоолотдоно. Энэ ехэ дайдые шадажа уһалаад байгаа һаа, ямаршье жэлдэ үбһэ ногоо, талха таряа ехээр хуряажа абаха арга бии.

Гэбэшье уһанай газарай муугаар ашаглагдадаг, тэрэниие харюусаха эзэдэй үгы байдаг ушарһаа боложо, жэлһээ жэлдэ ехэ газар уһалагдангүй хаягдашадаг байгаа. Жэшээнь, үнгэрһэн 1963 ондо аяар 7000 гектар газар дээрэ гол, горходой уһан заашье халяагдаагүй. Уһалаашье болоходоо хабарай үедэ, ногооной бултайгаагүйдэ нэгэ дахин тараадаг жэшээтэй. Теэд гандуу уларилтай манай аймагай эрхэ байдалда газараа нэгэ дахин уһалбал, ёһоор ашаг үрэеэ харюулжа үгэхэгүй байха.

Уһалагдадаг сабшалан, таряалангые ашаг үрэ һайнтайгаар эдлэжэ байһан түрүүшүүл Хориин нютаг бүхэндэ бии. Тэдэнэр хэдышье муу, нимгэн хүрьһэтэй газарһаа ехэ ургаса хуряажа абаха арга боломжын бии байһые лаб гэршэлжэ үгэнэ. Жэшээнь, Чисаанын совхозой кукурузашан-механизатор Д. И. Грешилов нёдондо 90 гектар газарай га бүриһөөнь 300 центнер кукурузын ногоон набша хуряажа абаа һэн. Тэрэ ажахын луговод Н. А. Рубцов 200 гектар сабшаланһаа 14—14 центнер үбһэ сабшаа бэлэй. Аймагай магтаалта луговодууд нүхэд Ц. Ц. Цынгуев, Е. Е. Ендыпов (Анаагай совхоз), С. Е. Иванов (Хүрбын совхоз) жэл бүхэндэ һайнаар уһалһан, үтэгжүүлһэн зарим участогуудай гектар бүриһөө 20—25 центнер үбһэ абадаг шуу.

Һүүлэй үедэ партимнай уһалагдадаг газар зүбөөр ашагладаг болохо асуудалда онсо анхарал хандуулжа байна. Имагта эрилтэ КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй тогтоол дотор илангаяа шангаар табигданхай. Үнэхөөрөөшье, уһалагдадаг газар хүдөө ажахые ашаа ехэтэйгээр эрхилхэ эгээл гол нүхэсэлнүүдэй нэгэн болоно бшуу.

Уһалагдадаг газараа бүхы хүсэн соонь ашаглаха, ургасыень 1964—1965 онуудта хоёр дахин дээшэлүүлхэ зорилго Хориич ажалшад урдаа табяад байна. Энэ зорилгоёо бэелүүлэн, хүдөөгэй парткомой үүсхэлээр байгша оной февралиин 20-һоо уһанай ажахыда хабаатай барилганууды бариха һара соносхогдоо һэн. Энэл үе соо аймаг доторхи уһалууриин 114 системын заһабари, барилгые газар уһалалгын эхилтэр бэлэн болгохо зорилго табигдаһан.

Энэ хүдэлмэриин эхи табигшадынь Үдын совхозойхид (директор нүхэр Ц. Д. Батуев, главна агроном нүхэр В. С. Сабылин) болоно. Тус совхоздо богонихон саг соо 9 хаалта баригдаа, уһа хубаарилха 15 барилга уһалалгын эхилтэр бүтээхэ юм. Энэ барилга дээрэ 6 бригада хүдэлжэ байна. Барилгын хэрэгсэлнүүдые зөөхэ, шэрэхын тула эдэ бригаднуудта 6 трактор үгтөө. Үдын совхоз өөрынгөө хүсөөр 100 гектар сабшалангай шугы бургааһа, болдогуудые отолжо сэбэрлээ. Имагта барилга бүтээһэнэй ашаар энэ совхозой уһалагдадаг таряалан 1000-һаа 1400 гектарта хүргэгдэхөөр хараалагдана.

Уһалууриин системэнүүдые бариха, заһабарилха хүдэлмэри бусадшье ажахынуудта яһала эмхитэйгээр ябуулагдажа байна. Мүнөө үедэ 11 барилга дууһанхай, 13-най барилга түлэг дундаа. Тиихэдэ хуушан 20 хаалта заһагдажа, бэлэн болоо. Мүн Хэжэнгын совхоз Худан, Хэжэнгэ голнуудай һаба дээгүүр саг зуурын 5 хаалта хэбэ. Эдээгээр баригдаһан һайрамай уһан һубаг ханаабуудаар дамжан, 1500 гектар хүрэтэр сабшалан уһалха юм.

Гэбэшье газар уһалалгын бэлэдхэл совхоз бүхэндэ һайнаар эмхидхэгдээ гэхын аргагүй. Дутагдалтай ажахынууд бии. Жэшээнь, мал шахадаг трестын мэдэлэй Ааланай совхоз уһалагдадаг 617 гектар таряалантай, 2300 гектар сабшалантай юм. Мүнөө энэ совхоздо юуншье хэгдэнэгүй. Барилга, заһабари хэхын тула нэгэшье мүнгэ трестмнай үгэнэгүй гээд, тус совхозой хүтэлбэрилэгшэд һанаа амар һуужа байһаар.

Газар уһалалгада бэлэдхэл олохон газарта яһала хэгдэжэ байһан зэргэтэй. Эгээл һайн ургамалнууд уһанай газарта таригдахаар түсэблэгдэнэ. Гол түлэб шэнниисэ, кукуруза, хартаабха, овощ тиимэ газарта таригдаха зэргэтэй. Мүнөө дээрээ 171 хүнһөө бүридэһэн луговодуудай 40 звено эмхидхэгдээд байна. Мүн ороохото, бусад тарималнуудые ургуулха 27 звено байгуулагдаа. Тэндэ 101 хүн хүдэлхэ. Уһалалгын түлэг үедэ уһалагшад олоор нэмэжэ табигдаха.

Совхоз бүхэндэ луговодуудай семинар болоо, тэдээндэ сабшалан даалгагдажа үгтэнхэй. Тиихэтэй хамта тэрэ газарһаа тэды шэнээн үбһэ хуряажа абаха гэһэн даабари звено бүхэндэ хараалагдаа. Мүн ажалай түлөөһэнэй, түсэбһөө гадуур ургаса абаһанайнь түлөө үгтэхэ нэмэлтэ түлөөһэнэй гурим тодорхойлогдоо. Энэ хэмжээн луговодуудай хүдэлмэридэ һайнаар нүлөөлхэ байна.

Луговодууд, газар уһалагшадай ажалые бүтээсэ ехэтэй болгохо хэрэгтэ анхарал хандуулагдана. Тэрэнэй тула түрүү онол аргануудые хэрэглэхэ зорилго табигдана. Таряанай газарта буураздаа татажа, тэрээгээр уһан хубаарилагдан тараагдаха байха. Тиихын тула даб дээрэ буураздаа татадаг 13 зэмсэг бэлдэгдээд байна. Уһа багатай, мүн зундаа шэргэшэдэг горхо, булагуудай эхеэр тошон халяажа, мүльһэн ошо ехээр хүргэхэ хүдэлмэри эмхидхэгдэһэн гээшэ. Тиигэжэ 2.340 мянган кубометр мүльһэн хүргэгдэнхэй. Уһанаймнай нөөсые энэ нилээд арьбадхаха зэргэтэй.

Мүнөө жэлдэ сабшалан, таряалангаа ело дахин уһалха гээд ехээр хүсэлжэ байнабди. Хэрбээ урдань газараа нэгэ дахин хабар лэ уһалдаг һаа, мүнөө ногооной һая гараад, мүн үндэр болоод байхада, хүрьһыень ундалуулха зорилго табигдана. Тиин 3470 гектар таряалан, 20 мянган гектар сабшалан хоёрдохёо уһалагдаха, заримдаа гурба дахиншье уһалагдаха.

Мухар-шэбэрэйхидэй үүсхэлые дэмжэн, уһалагдадаг газарай хэмжээе үргэдхэхэ оролдолго гарганабди. Хэдэн юрын хаалтануудые гол, горход дээрэ шэнээр барижа, уһалагдадаг газараа мүнөө жэлдэ адаг 1050 гектараар нэмээхэмнай. Бүри ойрын жэлнүүдтэ Тужын хаалта барижа дүүргэхэдээ 1800 гектар газар уһалха аргатай болохобди. Тиихэдэ Чисаанын, Худанай хаалтануудые барихаар түсэблэнэбди. Тэдэнэй хүсэндөө ороходо уһалагдадаг газарай хэмжээн 5300 гектараар үргэдхэгдэхэ болоно.

Уһалагдадаг газар—арадай баялиг гэдэгнай тон зүб. Энэ үгын удхые ухаандаа бүхөөр хадууһан Хориин управлениин ажалшад уһалагдадаг газарайнгаа гектар бүхэниие урэ ехэтэйгээр ашаглахын тула хүсэ шадалаа, мэргэжэл шадабаряа бүрин зорюулхань дамжаггүй.

И. НЕЧАЕВ,
Хориин уһалууриин системэнүүдэй управлениин начальник.

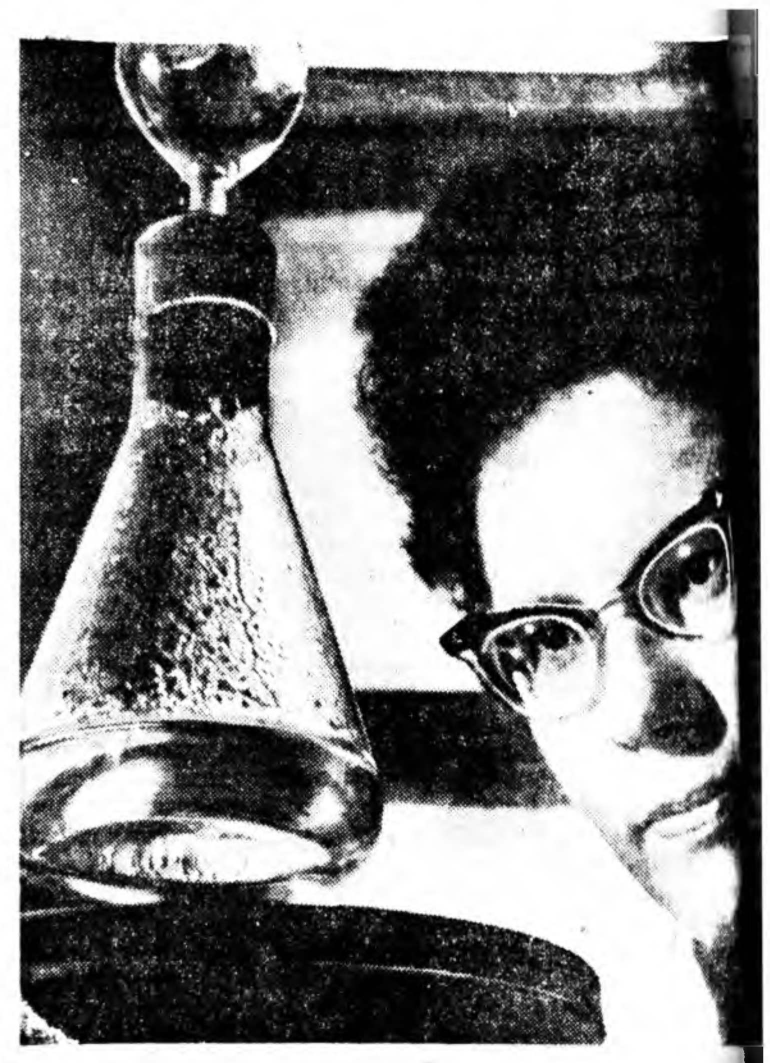

Агроном-газарай хүрьһэ шэнжэлэгшэ Лариса Кален[...] эй ЦК-гай декабриин Пленумэй һүүлээр Эрхүүгэй областии[...] газар элдүүрилдэг совхоздо ерэ[...]һэн. Богонихон үе соо энэ[...] мол басаган совхоздо агрохимическэ алба һайнаар табижа[...] Хабарай полевой хүдэлмэриин эхилхэ хүрэтэр лабораториі[...] һэнэй участогай, мүн кукуруза саахарай свёкло, овощ боло[...] таабха тариха талмайн газарай хүрьһэ шэнжэлжэ дүүргэ[...] Городой аятай зохид байраһаа хүдөө гараһанаа шаналнагүй[...] бэрхэтэй аад, һонирхолтой хүдэлмэридэ ороһон байна.

ТАСС-ай фотохрони[...]

СОЁЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИИН ШУХАЛА ХУБИ

(Партиин Советскэ райкомой пленумһээ)

Һүүлэй үедэ ажалшадай байдаг һуудаг газарта ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха талаар ехэ дүй дүршэл бии болонхой. Үнэхөөрөө бодоод үзэхэдэ, ажалша хүнэй ехэнхи саг хаана үнгэрнэб? Гэртээ. Долоон саг соо ажал хэһэнэй һүүлээр хүдэлмэришэд гэртээ ерээд, дуратай юумэеэ хэдэг гээшэ: заримашиинь ном дэбтэрээ бариад, һургуули тээшэ гү, али библиотекын уншалгын заал руу шэглэдэг, нүгөөдүүлынь уралха, дархалха, үгышье һаа, үхибүүдээ хүмүүжүүлхэ мэтээр сүлөөтэ сагаа үнгэргэдэг жэшээтэй. Тиихэдэ хүдэлмэришэдэй гэр бүлынхид—эхэ эсэгэнь, һамга үхибүүдынь гэжэ байха. Богонёор хэлэхэдэ, хүн зоной гэр байраар агитаторнууд, пропагандистнууд тон үсөөн ябадаг байһан гээшэ. Тиимэһээ эгээл энэ участогта соёл сурталай хүдэлмэриие улам шангадхаха тухай партиин Советскэ райкомой пленум дээрэ ехэ хөөрэлдөөн һаяхан болобо.

Һүүлэй жэлнүүдтэ хүн зоной һуудаг гэр байрада ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха талаар Советскэ районой партийна организаци зарим тэды дүй дүршэлтэй болоо. Предприяти, эмхи зургаануудай партийна организацинуудай агитаторнууд өөһэдынгөө участогта хүндэтэй айлшан болонхой.

Ажалшадай ажаһуудаг газарта ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулхадаа үхибүүдые, мүн хуулиин наһа гүйсөөгүй залуушуулые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал табиха шухала гэжэ түс пленумдэ хабаадагшад тэмдэглэбэ. Энэ зорилгоор ехэ ехэ гэр байрын управленинүүдэй дэргэдэ үхибүүдэй таһагуудые, клубуудые нээхэ хүдэлмэри шамдуулха шухала байна.

Хүн зоной ажаһуудаг гэр байрадань хүмүүжэл болбосоролой хүдэлмэри һайжаруулхын тулада нийтын эмхинүүдэй: эхэнэрэй соведэй, пенсионернүүдэй соведэй, гэр байрын комитедэй болон бусадай хүдэлмэри һайжаруулха гэжэ пленум зааба. Энээнтэй хамта коммунис ажабайдалай түлөө тэмсэлые улам үргэнөөр дэлгэрүүлхэ гээшэ шэнэ үе сагай һайн һайхан ёһо заншалые гүрим шуулха нэгэн шухала зорилго мүн болоно.

Д. Жугдурова.

Улаан-Үдын шэлэй заводой үйлэдбэриие шэнэдхэн хубилгаха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Шэнэ цехэй хэдэн корпусууд баригдана. Барилгашадай дунда үбгэ һамган хоёр—Виктор, Валентина Михалевтон үндэр бүтээсэтэ ажалаараа онсо шалгарна. Тэдэнэр халаанайнгаа нормо ходо үлүүлхэһээ гадна, хүдэлмэреэ эрхим шанартайгаар дүүргэнэ. Зураг дээрэ: Михалевтон хүдэлмэрилжэ байна.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Танихал байхат

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

ЗҮБӨӨР ЭДЕЭЛҮҮЛХЭ ШУХАЛА

ТЭЖЭЭЛЭЙ элбэг, дутамагшье байхада тэрэнээ зүбөөр хубаарилан үгэхэ гэжэ нүхэр Дашиева ехэ оролдодог байна. Үнеэдэй тугаллаһанай һүүлээр недели үнгэрхэлөөр тэдэндээ таряа талханай зүйл, шэмэтэ тэжээл үгэжэ захална.

— Таряа талханай зүйл имагтал халуун уһанда худхажа, эһээн татаад үгэдэгбди. Тиихэдээ шэнэ тугаллаһан үнеэдтэе бурдууг, силос үдэр бүри нэмэжэ үгтэдэг. Энэ ушарта һүнэйнь нэмэхээ болиходол, тэжээлэй нэгэ хэмдэнь тогтоодог байнаб,—гэжэ һаалишан тайлбарилна.

Эндэхи һаалишад бурдууг соогоо дабһа хэдэг, силос дарахадаа мочевинэ холидодог дүршэлтэй болонхой. Мүнөө һолоомо буйлуулжа үгэнэ.

— Имагта холисотой тэжээл эдихэдээ үнеэдэй һү шэмэ хараа байса дээшэлдэг,—гээд Цындыма Гундуновна нэмэнэ.

Үнеэдтэ тэжээлыень нэгэ гуримтайгаар, заашье таһалдуулангүй үгэхэ гэжэ тэдэнэр хүсэдэг байна. Үглөөгүүр үнеэдээ һаажа дүүргэһээр лэ эһээһэн бурдуугаа зөөнэ. Бурдууг эһээхын тула һаалишан бүхэндэ хоёр модон боошхо бии. Цындыма Гундуновна үнеэдэйнгээ һү шэмэ харалсажа, зарим үнеэндэ 2, нүгөөдүүлдэнь 3—4 хүнэт (зантуу) бурдууг уулгадаг. Һүүлээрнь үбһэ үгэнэ. Тиихэдээ нормыень нэгэн доро үгэдэггүй, харин хоёр таһалжа эдюулнэ.

— Бурдуугай һүүлээр бага зэргэ үбһэ үгэжэрхёод, сайлхаяа орогшоб. Сайгаа уужа ерээд, дахин үбһэ үгэнэб. Энэ ушарта үнеэд үбһөө ехэ амтархажа эдидэг, хог бог үлөөдэггүй,—гэжэ һаалишан тодорхойлжо үгөө һэн.

Үдэрэй 12 часай багта үнеэдээ хоёрдохёо һаагаад, газаа гаргажа, хээгүүр ябуулна, уһална. Тиигээд үдэшын дүрбэн час хахадта үнедэйнгээ ерэхэдэ силос бэлдээд байдаг заншалтай. Һаалишан бүхэн нэгэ шарга силос оруулжа, баһал үнеэдэйнгээ шэмыень харалсажа, хубаарилдаг юм. Силосэо эдижэ дүүргэһэн хойнонь, үдэшын 6 часай үеэр турбадахяа һаана.

— Үнеэдые нэгэл үдэр муугаар эдеэлүүлээ һаа, 4—5 үдэр һү шэмээ татадаг, заһаржа үгэдэггүй,— гээд нүхэр Дашиева анхарна. — Илангаяа һайндэр юумэ болоходо зарим һаалишад малаа эдеэлүүлхээ мартаад байшадаг. Энэ ушарта ехэл һүн алдагдагша даа. Би энээнһээ боложо, зарим найр нааданда ошохо аргагүй байдагби. Хэрбээ һэльбихэ һаалишад фермэдэ байдаг һаа, һайн бэлэй. Зарим һаалишад үбшэлөөдшье ажалдаа гарангүй байха ушар үзэгдэдэг. Иигэжэ тэжээлтэйшье байгаад һүн алдагдадаг. Юрэдөө фермэдээ нэгэ һэльбихэ һаалишантай байгаагүйдэ аргагүй.

Мүн силос малтаха хүдэлмэри оньһожоруулагдаагүй байна. һаалишадые ехээр зобоодог. Энэ талааршье нүхэр Дашиева колхозойнгоо механизаторнуудта эрилтэтэй.

МОХОШОГҮЙ ЗОРИГ

ЕХЭЭР һү һаахын тула үшөө юу хэрэгтэйб гэхэдэ,—гээд Цындыма Гундуновна үргэлжэлүүлнэ,—үнеэдээ бултыень тугаллуулха гэжэ оролдохо. Минии харууһалжа байһан үнеэд һубайржа үзөөгүй. Нёдондо 17 үнеэдээ бултыень тугаллуулаа һэм. Юрэдөө манай фермэдэ үнеэд һубайрхаяа болинхой. Эндэ техник-үрэжүүлэгшэ Санжима Очировагай ашаа туһа ехэ.

Нэрэашье 25 жэлдэ техник-үрэжүүлэгшээр ажаллажа байһан Санжима Будаевна Очирова харюусалгата уялгадаа үнэн сэдьхэлһээ хандадаг, мэргэжэл ехэтэй болонхой. Үнгэрэгшэ жэлдэ энэ фермын зуун үнеэн бүриһөө 103 тугал томо болгогдоһон байна. Санжима Будаевна өөрөө бүхын үрэ абажа, тэрээгээрээ үнеэдээ үрэжүүлдэг байха юм.

Хэды тиимэ байбашье һаалишанай үүргэ баһал бага бэшэ. Дүршэл ехэтэй һаалишан үнеэдэйнгээ тугаллаһанай һүүлээр һайнаар харууһалжа, 20—25 хоногой туршада үрэжүүлхые оролдодог, энэ үедэнь үнеэдэй ототой болоһые ехэл нарин нягтаар адаглажа ябадаг гуримтай.

Ямар һарануудта үнеэдээ тугаллуулхада шэмэ ехэ үгэдэг хаб гэһэн асуудалда харюусаха зуураа, нүхэр Дашиева иигэжэ мэдүүлбэ: —Минии олонхи үнеэд ногоон дээрэ гаратар тугаллаад байдаг. Тиимэһээ үбэл, зун илгадгүй ехэ һүн һаагдадаг гээшэ. Саашадаа, шадаал һаа, бүхы үнеэдээ үбэлэй һарануудта түрүүлхэ гэжэ оролдоноб. Энэ ушарта үнеэдэй һүн жэлдээ хоёр удаа дээшэлхэ байна бшуу. Тиигэбэшье үбэл гараһан тугалнууд намар болотор яһала томо боложо, ядаралгүйгөөр үбэлжэдэг ха юм.

Эдэ бүгэдэһөө гадна Цындыма Гундуновна һүнэйнгөө тоһолигые дээшэлүүлхэ гэжэ саг үргэлжэ оролдодог байһаниинь элирбэ. Тэрэ үнеэдээ һайса шабхажа һаахаһаа гадна, шэнэ тугаллаһан үнеэдэй шэнгэн һү тугалнуудта уулгаад, удхэн һүтэй үнеэдэй һү гүрэндэ тушаадаг заншалтай. Тиимэһээ нүхэр Дашиева али үнеэн хэды процент тоһолигтой һү үгэнэб гэжэ мэдэжэд байдаг. Эдэ бүгэдын ашаар Цындыма Гундуновнагай тушааһан һүн дунда зэргээр 4,3—4,4 процент тоһолигтой байдаг.

АЖАЛАЙ БААТАРНУУД[...] ТУХАЙ

— Үнеэдые саг соонь [...] гээшэ ехэ удха шанартай,[...] һаалишан анхарна. — Зарим[...] нүүд үнеэдэйнгээ һүеэ таты[...] халхатай сасуу болзорһо[...] шарғаажархидаг, тиимэ [...] оролдохоһоо залхуурдаг. [...] ажаллажа бүтэхэгүй. Үнеэн[...] тугаллахаһаа урид 1,5—2 [...] рэтэр һаалгаха ёһотой. Т[...] үнгэргөөжэшье огто болохогүй[...]

Мэргэжэл, шадабариһаа [...] һаалишанда бата зориг хэрэг[...] жэ нэмээхээр. Энэ талаар [...] Гундуновна бултанһаа [...] Тэрэ гурбан бишиихан ү[...] томо болгожо байгаад, нэгэ[...] ажалһаа таһалдангүй ябадаг.

— Цындыма үбэл, зунгүй [...] гүүр эртэ, заашье хожомдо[...] гэл хэмдэ ажалдаа гарадаг [...] тай, үнеэдээшье һаахадаа [...] римтай,—гэжэ колхозой [...] нүхэр Аюшеев түрүү һаали[...] магтана.

Түүхэтэ долоон жэлэй [...] зургаадахи жэлдэ үнеэн [...] адагынь 3 мянган килограмм [...] ха гэһэн социалис уялгаа [...] шан Дашиева болзорһоо урид[...] гэхээр зоригжонхой. Ажалш[...] риг коммунист энэ эхэнэрэй[...] һандаа хүрэхэ, һарбайһанаа[...] байһанда этигэнэбди.

Б. ГЫЛЫ[...]

МАЛЫНЬ ҺУБАЙРНА, ГАРЗАЛНА

Хяагтын үйлэдбэриин управлениин хүтэлбэрилэгшэдэй анхаралда

Сабшалан, таряалан, бэлшээриин газараар баян, уһалуури һайнтай, малша бэрхэ зоноор олон Загастайн Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо малынь олоороо һубайрна, үхэл гарзада ороно гэхэдэ сошордохоор байна. Һүүлэй мэдээгээр энэ колхоздо аяар 1700 гаран хурьган гарзалһан, дутуугаар гараһан байха юм. Энэнь бүхы абтаһан түл түрсынь 23 процент болоно.

Илангаяа олон хурьгад 1-дэхи, 2-дохи бригаднуудай отаранууднта гарзалаа. Арбузово нютагта байрладаг Нимбу Цыдуевай отарада 134, Банзаракца Цыбикжановай—159 хурьган үхэһэн, дутуугаар түрэһэн. Мүн хоёрдохи бригадын хонишод Цырен Санжиевай отарада 129 хурьган гарзалаа. Мүн олон хурьгад Цыден Бальчиновай отарада үхөө.

Яахадаа эдэ отаранууднта хурьгад олоороо гарзалжа, хонид хурьга хаяаб гэхэдэ, нэн түрүүн Арбузовай отарануудай байра угаа шииг ехэтэй, хана, потолоогынь мүльһөөр хушагданхай байшоо. Шулуугаар баригдаһан энэ байрада эхэ хонидые байлгахада муу, һайн вентиляцигүй байһаниинь урда жэлнүүдтэшье мэдээжэ байбашье, колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд тэрэниие үбэлжэлгэдэ зохидоор заһабарилха хэмжээ абаагүй.

Тэрэшэлэн дээрэ дурсагдаһан хонишодой бригаднууд эхэ хонидоо зунай, намарай сагта һайнаар бэлшээн таргалуулжа шадаагүй, малдаа хүсэд хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхэ гэжэ оролдоогүй байна бшуу. Мүнөө хонидойнгоо ехээр туража, һү, дэлэнгүйгөөр түрэжэ, хурьгадай үлэнхэдэжэ байхада яаралтай хэмжээн абтанагүй. Хурьгадта хэмэл һү бэлдэжэ, хүсэд хүрэхөөр үгэхэ тушаа юушье хэгдээгүй. Миил ёһын тэдыдэ заа зуухан тиимэ һү уулгаа нэрэ зүүдэг. Гидропонно аргаар ногоо ургуулха хүдэлмэришье ёһоор эмхидхэгдээгүй, гансал колхозой түб төсхондо заа зуу ногоо ургуулагдаад лэ, бэшэ тээ юушье байхагүй.

Гэхэ зуура эндэхи отара бүхэндэ 100—170 эхэ хонид һубай гарахая байна. Юуб гэхэдэ, колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд эмэ түлгэнүүдые түсхай отара болгохо уялгатай байгаад, харин тэдэнээ үрэжүүлэнгүйгөөр отаранууднта намартаа хубаажархиһан байха юм. Тиин тэндэнь искусственна үрэжүүлгын хүдэлмэриин дүүрэһэнһээ боложо, түлгэнүүд орой үрэжүүлэгдээгүй үлэшоо.

Ажалай эмхидхэлэй һула, мэргэжэлтэдэй ажалдаа хайша хэрэгээр хандаһанһаа боложо, энэ колхозой үнеэдынь баһал олоороо һубайршоо. Жэшээнь, Арбузовай һаалиин фермын үнеэдэй аяар 70 процентнь һубай гарашоо. Фермэдэнь 46 тугал харууһалагдана, теэд тэдэнэйнь хэзээ түрэһэниинь мэдэхын аргагүй.

Юрэдөө колхозой отара, гүүртэнүүдтэ зоотехническэ тоо бүридхэл гэжэ мүртэй юумэн байхагүй. Тугалшадта ажалайнь түлөөһые тугалнуудай шэгнүүрэй нэмэлтээр тодорхойлхо байһан аад, тугалнуудаа шэгнэдэгшьегүй, миин багсаагаад табижархидаг.

—Тугалнуудые хаана шэгнэжэ байхабши даа, январь һарынхиинь багсаагаад лэ табижархёо һэм даа, —гэжэ фермые даагша зоотехник Намсарай Очиров һэнгэргүйгөөр мэдүүлбэ..

Хонишод, малшадай ажалай түлөөһыень саг соонь үгэнэгүй.

— Шэнэ жэлһээ хойшо хэһэн ажалаймнай түлөөһэ үгэнэгүй,—гэжэ малшад гомдоно.

Түрүү ябаһан малшадые урмашуулха, нэмэлтэ түлөөһэ үгэхэ тухай хөөрэлдэхэеэшье болишонхой. Малшадай дунда политическэ хүдэлмэри ябуулха, социалис мүрысөө эмхидхэхэ асуудалнууд мартагдашанхай.

Мал ажалдаа тохёолдоһон бэрхэшээлнүүдэй түлөө колхозой түрүүлэгшые мал ажалай талаар орлогшо зоотехник нүхэр Дансорунов, хонин ажалаар зоотехник нүхэр Мункуев, эбэртэ бодо малаар зоотехник нүхэр Вяткин гэгшэд нэн түрүүн харюусаха зэргэтэй. Эдэнэрнай бултадаа дүй дүршэл ехэтэй мэргэжэлтэд байха юм. Имагтал ажалдаа һанаа амараар, харюусалгагүйгөөр хандаһан дээрэһээл иимэ байдалда ороо гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Эдэнэрһээ гадна үшөө гурбан ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд колхоздо ажаллажа байдаг.

Хяагтын үйлэдбэриин управлениин, тэндэхи парткомой хүтэлбэрилэгшэд энэ колхозой мал ажалда ушарһан бэрхэшээлнүүдые усадхаха, харюусалгата хүнүүдтэ шанга эрилтэ табиха бээзэ.

Х. МИХАЙЛОВ.

ЦЕЛИННЭ ХИЗААР. [...]ловско-Сарбайска ашагта[...] тамалнуудые шанаржуу[...] комбинадта БСШ-1м гэжэ[...]кын үрэмдэлгын станогуу[...]лэдбэри дээрэ амжалтата[...] туршагдажа байнхай. [...] техникэ үрэмдэлгын хүдэ[...]риин бүтээсые 2,5 дахин дэ[...]лүүлхэ арга олгоо. Зураг дэ[...] Сарбайска руднигай уча[...]гуудай нэгэндэ үрэмдэ[...] шэнэ станок тодхогдожо ба[...]

ТАСС-ай фотохрони[...]

ЛЕНИН ТУХАЙ ЛЕКЦИНҮҮД УНШАГДАЖА ЭХИЛЭЭ

МОСКВА, мартын 27. (ТАСС). Мүнөөдэр Москвада Ленин тухай лекцинүүд уншагдажа эхилээ. В. И. Ленинэй түбэй музейн конференци-зал соо Владимир Ильич тухай дурдажа, Совнаркомой секретарь байһан Л. А. Фотиева өөрынгөө үзэһэн хараһан юумэ хөөрэжэ үгөө.

Энэ музейдэ ойрын үдэрнүүдтэ уншагдаха лекцинүүдые нэрлэбэл: «Ленин шэнгеэр партийна болон гүрэнэй хүдэлмэри ябуулха зарим шэнжэ шанар тухай». «Ленин социалис эсэгэ ороноо аршалан хамгаалха тухай», «Ленин ерээдүйн коммунис бүлгэмэй хүниие хүмүүжүүлхэ тухай», «Уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөн тухай Ленинэй һургаал» болон бусад. Лекци уншагшадай дунда үнинэй коммунистнууд, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи марксизм-ленинизмын институдай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, В. И. Ленинэй түбэй музейдэ ажалладаг хүнүүд бии.

Түрэл орон доторнай

ТБИЛИСИ, (ТАСС). Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 94 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Ленин тухай лекцинүүдые уншалга Грузида эхилэнхэй. Предприятинууд дээрэ, эмхи зургаануудта, колхозууд, совхозуудта «Знание» бүлгэмэй гэшүүд иимэ асуудалнуудаар лекцинүүдые уншана гэбэл: «В. И. Ленин—социалис гүрэниие байгуулагша мүн», «В. И. Ленин революционно теориин удха шанар тухай», «Ленин багшын зохёоһон национальна политика мандаба», «Грузиин литературада В. И. Ленинэй образ» гэхэ мэтэ.

Олон мянган агитаторнууд, пропагандистнууд Владимир Ильичын ажа ябадал болон революционно ажал ябуулга тухай, агуухэ Ленинэй туг доро коммунис партиин ударидалгаар совет арадай туйлаһан түүхэтэ илалтанууд тухай хөөрэлдөөнүүдые предприятинуудай цехүүдтэ, улаан булангуудта, хүдэлмэришэдэй хамтын байрануудта, колхозууд, совхозуудай бригаднууд болон фермэнүүд дээгүүр үнгэргэжэ байна.

В. И. Ленинэй Түбэй музейн Тбилисиин таһагта, тэрэшэлэн Владимир Ильичын хэзээдэ мүнхэ зохёолнуудые хэблэжэ гаргаһан урдын Авлабарска нюуса большевистскэ типографида эдэ үдэрнүүдтэ хүнүүд олоороо ерэжэ харадаг болоо.

АЭРОФЛОТ—ДОЛООН ЖЭЛЭЙ ЗУРГААДАХИ ЖЭЛДЭ

МОСКВА, (ТАСС). Ниислэл хотын Внуковска аэропортдо шэнэ аэровокзал нээгдээ. Тэрэнэй талмайнь урдынхиһаа һураггүй ехэ юм. Шэнээр баригдаһан байшангые сула шэлээр болон пластикаар бүтээбэ.

1964 ондо аэрофлот аяар 38 миллион хүниие шэрэхэ гэжэ хараалагдана. Зунай сагта курорт тээшэ ниидэхэ хүнүүд илангаяа олон байха юм. Урда-Сахалинскһаа «ИЛ-18» самолёт Москва, Ленинград хүрэтэр хүнүүдые шэрэжэ эхилхэнь. Мүн Якутск, Магадан тээшэ ниислэл хотоһоо сэхэ ниидэжэ ошолго олошорхо юм. «ТУ-114» гэжэ томо [...]шын агаарай онгосо Москва [...] Хабаровск хоёрой хоорондо уда[...] дүрбэ дахин ниидэдэг боло[...] Петропавловск—Камчатские [...]феронольтой холбохо реакти[...] самолёдууд аянда гарахань. [...]рэшэлэн нютаг нютагай агаар[...] замууд дээгүүр ниидэлгэ ул[...] олошорхо байна.

Аян замда ябагшад яһала [...]нин юумэ хаража үзэжэ [...] юм. Москвада Домодедово [...] үшөө нэгэ аэропорт нэмэжэ [...]дэхэнь. Тэрэшэлэн Бакуда, [...]неральные воды, Киевтэ, Б[...]вещенскдэ шэнэ аэровокзал[...] нээгдэхэ юм.

БАГША, УРАН ЗОХЁОЛШО

А. С. Макаренкын наһа бараһанһаа хойшо 25 жэлэй ойдо

...уран зохёолшо Антон Се... Макаренкын нэрэ Советскэ ... олондо мэдээжэ. Гушаад ... «Крестьянка» гэжэ ... редакци соо түрүүшынхеэ ... уулзаха ушар намда то... байна. Редакциин хүдэл... Макаренкатай хөөрэлдэ... тэрээндэ алдар соло асар... «Педагогическа поэмэ» гэжэ ... бэшэһыень юунһээшье ... һонирхоо һэн.

«...гическа поэмэ» соо 1920 ...һон үйлэ хэрэгүүд тухай ... Тэрэ үедэ империалис ба ...ка дайнуудай, интервен... мүн үлэсхэлэн болоһон ... үншэрһэн, үгырһэн хэдэл ... үхибүүд газаа үлэһэн юм. ...һатай гэмтэ ябадалтаниие ... болгохын түлөө эрэлхэг зо... хэһэн тэмсэл тухай энэ ... хэлэгдэнэ. Иимэ зорилгоор ...гын шэнэ арга методууд, ...гогико бэдэрэгдэдэг бай... һүүлдэ эдир гэмтэ ябэ... колони энхэ элүүр, эбтэй ... зугаатай коллектив бо... байна.

... Горькиин дурадхалаар «...гическа поэмэ» бэшэжэ эхи... гэжэ Макаренко энэ хөө... үедэ хэлээ һэн. Энэ ... үхибүүд хэдэн жэлэй тур... Максим Горькитой бэшэгүүдые ...г байһан юм. Тиихэдэ бидэ... Макаренкаһаа намтарайнь бэ... тодорхой зүйлнүүдые мэдэжэ .... Гэбэшье, тэрэ өөр тухай... дурагүйгөөр хөөрөө һэн. Ха... номынь тэрэнэй ажабайдал ... хүсэдөөр мэдэжэ абаабди.

... Макаренко 1888 ондо түрэ... Харьковай губерниин Бело... бага балшар наһаниинь ... Бури бишыхан байхадаа ...шажа һураа, гоёор зурадаг, ...нингаа хоорто дууладаг, ...эр наададаг байгаа. Хожо... фельетонуудые, шүлэгүүдые ... болоо.

...ренко Кременчугай дүрбэн ... городской училищи, һүү... —эхин һургуулиин багшана... ...дэг нэгэ жэлэй курса дүүр... 1905 оной намар Крюков-по... хоёр жэлэй түмэр замай учи... багша болобо.

... түрүүшын революциин ... залуу багшыешье дайраба. ...ко хэгшэдэйшье демонстра... ниитын ажал ябуулгада ... ...ренко багшалжа эхилһэнһээ ... тухы хүсэ шадалаа үхибүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ зорюулба. Бури тэрэ үедэ хүмүүжүүлгын тогнижоһон ёһо гуримуудые хубилгаха гэжэ оролдоһон юм.

1914 ондо Макаренко Полтавын багшанарай институтда һурахаяа оробо. Тэрэ оролдосотойгоор, шуналтайгаар һурадаг байгаа. Литератураар, уран зуралгаар, хүгжэмөөр, дуугаар тэрэ һонирходог зандаа һэн. Наукын ба искусствын элдэб һалбаринуудые һайнаар мэдэдэг байгаашье һаа, наһанайнгаа гол шэглэлһээ — педагогическа ажал ябуулгаһаа тэрэ хазагайраагүй. Макаренко институт дүүргээд, Крюковэй түмэр замай училищида һөөргөө инспектор болоод бусаба.

Октябриин революциин һүүлээр Антон Макаренко үхибүүдые хүмүүжүүлхэ шэнэ формонуудые үсэд шангаар бэдэржэ эхилбэ. Һурагшадые ажалда һургаха тухай ехээр бодомжолжо, хамтын ажалай хүсөөр үхибүүдэй коллективые нягтаар байгуулха түрүүшын һэдэлгэ хэбэ. Уданшьегүй арадай гэгээрэлэй губерниин таһаг хуули эбдэгшэдэй колониие даажа абахыень дурадхаба. Һүүлээрнь Феликс Дзержинскиин нэрэмжэтэ үхибүүдэй ажалай коммунын начальник тэрэ болобо. Энэ саг соо дүй дүршэлтэй багша, хүмүүжүүлэгшэ хэдэн зуун үхибүүдые ёһото ажабайдалай замда гаргаһан байна. Марксистско-ленинскэ философиин принципүүдые, түрүү үзэлтэй ород багшанарай заабаринуудые, Надежда Константиновна Крупскаягай научна хүдэлмэриие хэрэглэжэ, тэрэ багшалха, хүмүүжүүлхэ талаар өөрынгөө системэ байгуулаа.

Макаренко ехээр мүрөө алдаһан үхибүүдые, залуушуулые хүмүүжүүлхэ зам олоһон байна. Тэдэниие хүмүүжүүлхэ ябадал найдалга, хүндэлэлгэ дээрэ үндэһэлэгдэдэг байгаа. Колониин үхибүүд бэе бэедээ шанга эрилтэ табидаг, нэгэ уг зорилготой, хамтын ажалтай байһан юм. Энэ колонидо хүмүүжүүлэгшэ-багшанарай тушаалшье болюулагдажа, тэдэнэй ажалые, отрядуудай командирнууд багшанартай хамта хэдэг һэн.

Макаренкын туйлаһан гайхамшагта үрэ дүнгүүдэй өөрэйнь мэргэжэл шадабариһаа дулдыдадаг байһаниинь сохомтой. Хүнэй досоохи һайн һайсан ... наажа шадаха байһаниинь ... тэрэнэй ... үндэһэн болоһон юм. Ямаршье үхибүүн хазээшье ямар нэгэн һайн талатай байдаг тулада хүмүүжүүлгын хүсөөр хүсэд хүн болохо ёһотой гэжэ Макаренко һургадаг һэн. Иимээр үхибүүдтэ хандахада элэбхи үүсхэлтэй, баясхалан түгэс оршон байдалда байдаг коллективүүд байгуулагдадаг бэлэй.

Макаренко олон үхибүүдые ажабайдалай арюухан замда гаргаһан юм. Колонидо хүмүүжүүлэгдэһэн Иван Колос, Елена Соколова, Марк Шейнгауз багшанар болоо. Семен Калабалин үхибүүдэй ажалай колониие хүтэлбэрилнэ. Хүмүүжүүлгэдэ оросогүй үхибүүдэй һургуулида Василий Сафонов ажаллана. Түрүүшын колонистнуудай нэгэн Николай Шершнев Комсомольск-на-Амуре городто врач, тэрэнэй нүхэр Павел Архангельский — инженер-гидролог... Ахандаа Макаренкын хүмүүжүүлһэн хүдэлмэришэд, мастернууд, инженернүүд, лётчигууд, юристнүүд Советскэ Союзай бүхы заха хизаараар ажаллана.

Хорин жэлэй туршада Антон Макаренко үхибүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ хүсэ шадалаа үгөө. Дзержинскиин нэрэмжэтэ коммунын ажабайдалые харуулһан «30 оной марш» гэжэ Макаренкын бишыхан ном 1932 ондо хэблэлһээ гараһан юм. Энэ номыень Максим Горький уншаад, һайн сэгнэлтэ үгэһэн байдаг.

1934 оной хабар М. Горькиин хүтэлбэри доро гарадаг «XVII жэл» гэжэ альманахта «Педагогическа поэмын» нэгэдэхи хуби хэблэгдээ.

«Адаг сортын» хүнүүдһээ Советскэ Союз дотор бараг һайн коллектив байгуулжа болохо байһые би харуулхаяа һанаһан байнаб» гэжэ Макаренко энэ ном тухайгаа хэлэһэн юм. Совет засагай ашаар лэ иимэ юумэ хэгдэнэ гэжэ тэрэ онсо тэмдэглэнэ.

Макаренко «Педагогическа поэмын» һүүлээр хэдэн ном бэшээ. Тэдэ бултадаа шахуу хүмүүжүүлгын асуудалнуудта зарюулагданхай. «Башнинууд дээрэ тугууд намилзана» гэһэн повесть соо Дзержинскиин нэрэмжэтэ коммунын үхибүүдэй байдал харуулагдана. «Түрэлхидэй уншаха ном» соо үхибүүдые бүлэ соо хүмүүжүүлхэ олон асуудалнууд тухай хэлэгдэнэ. Олон зоной дунда «Педагогическа поэмэ», «Түрэлхидэй уншаха ном» үндэрөөр сэгнэгдэжэ, һайнаар хүлеэн абтаһан байна. Хүнүүд багшада, уран зохёолшодо гэжэ хандахаһаа гадна, мүн тон ойрын түрэл хүн гэжэ тооложо авторта хандадаг, элдэб зүбшэл заабари абадаг бэлэй.

Тиигэжэ Макаренко уран зохёолой хүдэлмэридэ бүхы наһаяа зорюулба. Рецензинүүдые тэрэ бэшэдэг һэн. Революциин урдахи хүдэлмэришэнэй бүлэ харуулһан «Нэрэ хүндэ» гэжэ роман бэшээ. Уран зохёол хүгжөөхэ хэрэгтэ элитэ ехэ габьяатай байһанайнгаа түлөө 1939 оной февральда Макаренко Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаһан юм.

Теэд энээнэй һүүлээр энэ уран зохёолшо оройдоо хоёр һара хүрэхэгүй саг соо ябаба. 1939 оной апрелиин 1-дэ поездо һуугаад ябатараа вагон соогоо гэнтэ наһа барашоо. Шэнэ шэнэ уран зохёол бэшэхэ түсэбэйнгөө арбанайшье нэгэ хубиие дүүргэнгүй нүгшэһэн юм.

Тэрэ сагһаа хойшо 25 жэл үнгэрбэ. Гэбэшье Антон Семенович Макаренко урданайхяараал хэдэн мянган хүнүүдые ажабайдалай замаар дахуулан ябана. Макаренкын габьяагай бүхы дэлхэй дээрэ ехэ удха шанартай байһан тухай Максим Горький бэшэһэн юм. Үнэхөөрөөшье манай оронһоо гадна, хариин гүрэнүүдтэ хүмүүжүүлгын Макаренкын системые шудалан үзэжэ, бодото хэрэг дээрэ бэелүүлдэг байна. Тэрэнэй уран зохёолнууд хариин хэдэн арбаад хэлэн дээрэ оршуулагданхай. Эдэ номуудынь эрэлхэг зоригто, эрдэм һургаалда, илангаяа хүнүүдые хүмүүжүүлхэ һургуулида үргэн олон хүн зониие һургана.

Алексанра ЛОЖЕЧКО.
(АПН).

Шэнэ шүлэгүүдһээ

Эрэ хүн

Эртэ урдын
Элинсэг хулинсагайнгаа үлгые
Энхэргэн дулаанаар домогложо,
Эм домто
Эхэ нютагаа
Эгээл һайхан сэсэг жэмэсээр
Эгүүридэ һалбархаар
шэмэхэшгүй һаа,
Эрэ хүн ябаһанай хэрэггүй даа.

Ээмээ түшэн найдаха
Эрхим нүхэдөөрөө хамта
Этэгээд ябадалтантай
Эбсэшэгүй шангаар тэмсэжэ,
Энэрхы сагаан сэдьхэлэйнгээ,
Эбгээлтэ үнэн хэрэгэйнгээ түлөө
Эрхэтэн олондоо хүндэлүүлжэ,
Эсэгынгээ нэрэ нэрлүүлхэшгүй
һаа,
Эрэ хүн ябаһанай хэрэггүй даа.

Энхэ наранай
Элшээр толорһон һэбшээдэ
Энгэр сээжэеэ тудхаажа,
Эмниг морёор табилуулхашгүй
һаа,
Эрэ хүн ябаһанай хэрэггүй даа.

Элдин нэмһэг хабар
Энхэргэн байгаалиин һэргээн
дор
Эльгэ зүрхөө булгюулан,
Эндэхи нэгэ
Ирагуу дууша жэргэмэл —
Илдам басаганда дурлахашгүй
һаа,
Эрэ хүн ябаһанай хэрэггүй даа.

Коммунизм

**Байлдаан тэмсэлээр,
Баатарлиг ажалаар
Батадхагдаһан үнгэрһэн
үдэрэймнай
Баян дүй дүршэл,
Энэ үдэрэймнай,
Элдин сагаймнай
Эршэ, зориг, үүсхэл,
Эрхэтэн олоноймнай,
Эрхим нүхэдэймнай
Этигэл найдал тэгүүсхэл —
Үшөө һаруул,
Үшөө сарюун
Үглөөдэрнай
Үдэр бүри
Үзэндэнэ
Үнэн дүрөөрөө.**

Г. ЧИМИТОВ

Һүгэдэнэб

*Арад зонойнгоо ухаан бодолдо һүгэдэнэб, —
Алдуу эндүүемнай уридшалан сарадаг лэ.
Арадаа дахуулаад, һургаал үгэн бүгэдэндэ
Арюун һайхан замаар маниие заладаг лэ.*

*Уладай үгые тоодоггүй хүн олдодог, —
Уһанай эрьюулгэдэ абтаһан зомгоол даа тэрэшни.
Урасхалдаа дахин орожо ядажа зободог,
Уйлганан, мэгдэн, хэдыш эрьелдэ, тэмтэрэшье.*

*Сэсэн хурса уран оньһон үгэһөө
Сээжээр һонор, нюдөөр хурса болонобди.
Эсэгэнэрэйнгээ наһанай дүй дүршэлһөө
Эрмэлзэлдээ алтан түлхюур олонобди.*

*Үе дамжан ерэһэн энэ нангин үгые
Үйлэ хэрэгтээ, зохёохы ажалдаа нэбтэрүүлэе!*

Тэмсэл

**Унтажа хэбтэхэ аалши иимэ үедэ —
Урдахи зорилгомнай ехэл даа үшөө:
Улад зоноймнай баяр, жаргал ехэдэг,
Улам арьбадхаг лэ оромнай хүсөө!

Заглада абгайн һайхан сагаан сэдьхэл
Залуу хүгшэнгүй хүнүүдэй һудаһа олоһой.
Залан, сарюун, хирэгүй, нангин һэшхэл
Замаймнай залуур, ажалаймнай дүн болоһой!

Һайхан сагнай солорхог амжалтаараа
Һаруул туяагаа шэдэлэн, ходо толотоһой.
Һанал хүсэлнай, хэрэгнай зан тааран,
Һамшангүй тэгшэхэн бүтэхэнь болтогой!

Хүн зоноймнай тэгүүсхэл, эрмэлзэл арюун,
Хүдөөдэш, хотодош эршэдэнэ байдал хүгжэн.
Хүдэлмэри хэгшэдэй шүрбэһэлиг гар задарюун,
Хүбшэргэй болон татана ажалай хүгжэм.

Үдэр, һүни гэжэ байдаггүйл зоригжолдо,
Үхэлэн тэмсэл соносхооб залхуу муудаа.
Үнихэнэй хэхэ ёһотой юумэеэ оролдон,
Үриеэ түлэһэндэл, ингээд хүсэлдүүлхэм даа.

Булад салир абан, хамсыгаа шуугаад,
Булар хабсагайе буталан, хэмхэлхэдэм,
Булаг дэбэрхэл, аршаан харьялха шууяад...
Бохёоржо хэбтэхэ аалши иимэ үедэ!**

РЕПОРТАЖ

Эсхэгшэ, оёдолшо эдэбхитэд

Ниислэлэймнай гигантнуудай нэгэн — мяханай комбинадай һуурин. Хүрин шараар будуулһан хоёр дабхар шулуун гэр. «Ажаһуудалай комбинат» гэһэн гаршагтай. Тэрээгээрнь тухайлхада, мүн зосооньшье ороходо, тэндэ зурагаа абхуулха, хубсаһа, гутал оюулха, үһөө засуулхашье таһалганууд бии. Баһа химчисткын түлөөлэгшэ таниие угтаха, прокатна магазиншье байха. Юрэдөө ябаһаар ябаад лэ, тэрэ прокатна магазин сооонь ороходомнай ялагар-салагар амһарта жэмһэртэ табиһан тагуудай дэргэдэ хоёр залуушуул зогсоно. «Мүнөө үдэшэ гэртээ багахан вечер хэхэ һанаатайбди. Архиин гоё хундага, шэл һаба, мүн аккардёон абажа хэрэглэхэ бологдобо» — гээд тэдэнэй нэгэниинь угаа хүхюутэйгээр хөөрэнэ. Тиихэдэнь наймаашаниинь тон һанаһан соонь хүдэлнэ, тэрэ эриһэн юумэнүүдыень үгэнэ.

— Али сервизынь абахамнайб?
— гээд баһа асуудал гарана.

— Хрусталиинь юм ааб даа.

— Пылесос нэгэмүһэн абажа, ханынгаа хибэсүүдые сэбэрлэе.

— Тиигэе, тиигэе.

Шагнажа байһан хүндэ шамарлахаар бэшэ бээ иимэ хөөрэлдөөн. Ажалша хүнэй аятай зохидоор ажаһуухын түлөө нилээд ехэ оролдолго гаргагдажа байна гээшэ ха гээд тиихэдэнь һанагдаадхина.

Дээдэ дабхартань гаранабди. Эндэ эсхэгшэд, оёдолшод — эгээл ехэ эдэбхитэд.

Урда хажуугай уужам һаруул таһалга соо угаа томо гэрэлэй үмэнэ нюргаар набтархан, хаб харахан залуу хүн бэеэ харасагаан зогсоно. Танилсанабди. «Мостопоездын хүдэлмэришэн Авилов гээшэб». Азербайджанһаа ерээд хүдэлжэ байгшаб. Тэрэ гэһээр лэ энэ комбинат руу харгылдаг болонхойб. Олохон янзын хубсаһа өөртөө, һамгандааше оюулааб. Һанаһан соошни һайнаар, түргөөр бүтээжэ үгэдэг» — гээд, бэедэнь саб һууһан шэнэ костюмаа эльбэсэгээнэ... Удаань 7-дохи классай һурагша Тома Шубалова шэнэ пальтогоо үмдэжэ үзэнэ. Баһал ехэ таарашаһан янзатай.

Дурсагдаһан цехтэ мяханай комбинадай, мелькомбинадай, Южный, Тальцы һуурингуудай ажаһуугшад — үбгэн залуугүй олооро ерэжэ, гадар, доторшье хубсаһа оюулдаг заншалтай болоһоор үнинэй.

Теэд эсхэгшэд, оёгшодынь хэд гээшэб? Нэрээрнь нэрлэжэ хөөрэел. Тэрэ Авиловтай хөөрэлдэжэ байгаа туранхай шара, гушаад наһанай хүйтэй уулзахадамнай: «эсхэгшэ Попов гээшэб» гээд хэлээ һэн. Һамганиинь баһа оёдолшон. «Социалис мүрысөөнэй отличник» гэһэн тэмдэг тэрэнэй үбсүүн дээрэ яларанхай.

— Эрэшүүлэй, эхэнэрэйшье хубсаһа эсхэдэгби. Зүгөөр урид ямар бүдөөр, ямар фасоноор эсхэхэ, оёхо тухайдаа һайсахан лэ зүбшэлгэн болодог гээшэ.

— Хэнтэй?

— Оюулагша хүнтэй өөртэйнь юм ааб даа.

— Гомдол ородог гү?

— Үгы даа. Дүрбэн жэл соо нэтэшье ороогүй.

— Түсэбөө дүүргэнэ гүт?

— Өөрын түсэб хоёр зуугаад процент дүүрэдэг. Юрэдөө эсхэгшын ажалай бүтээсэ дээрэһээ бүхы оёдолшодоймнай хүдэлмэри дулдыдаха байна хаям. Яһалал үрдигдэнэ гээшэ... Бүхы бригадамнай һара бүриингөө даалгабари үлүүлэн гүйсүүлдэг, февралиингаа түсэб 120 процент дүүргээ, — гэбэ.

— Шэнэ фасондо хайшан гээд һуранабта?

— Өө, энэтнай эсхэгшын эгээл эди шэдинь байха ёһотой. Өөрээ техническэ һуралсалда ябадагби, ном олоор уншадагби. Журнал дээрэ толилогдоһон хамаг моодонуудые алгадгүй үзэжэ байдагби... Одоол шэнэ моодо мэдээгүй һаа, һалаһан хэрэг, — гээд энеэбхилбэ. — Харана гүт? Энэ городой техническэ училищиин шабинарые. Баһа эсхэгшэд болохоёо бэеэ бэлдэжэ байнад. Манай эндэ хоёр һара тухай практика гаража байна. «Яһала эсхэжэ шадаха болообди. Шэнэ моодо заажа үгэ» гээд лэ намаяа һунаажа байдаг юмэл даа, — гээд нүхэр Попов энеэбхилнэ.

Тус цехтэ мүн эсхэгшэ Анна Ивановна Ефимова түрүү зэргэдэ ябана. Амяараа өөрын «кабинеттэй». Айхабтар урин налархай, хүхюу хөөрүү. Уруу дуруу зангай хүниешье урмашуулаад табижархиха шадалтай. Февраль һарынгаа түсэб 203,3 процент дүүргэнхэй. «Март һарынхи баһал тэрэ тухай байха бээз даа» — гээд найдуулна. Ажалшадай зүгһөө хододоо баясхаланда хүртэжэ байдаг. «Мяханай комбинадай уран һайханай бүлгэмэйхидэй зүгһөө танда халуун баяр хүргэнэб. Захилыемнай тон хаһа саг соонь, угаа һайнаар дүүргэжэ үгэбэт. Тэрээнэйтнай ашаар концертмнайшье һайнаар үнгэрөө. Ажал хүдэлмэридэтнай бүри ехэ амжалта, ажабайдалдатнай бүри ехэ зол жаргал хүсэнэб. Уран һайханай бүлгэмэй хүтэлбэрилэгшэ «Буряадай АССР-эй культурын габьяата ажал ябуулагша Т. Полозова», — гээд тусхай дэбтэрэй нэгэ хуудаһан дээрэ уншанабди. Бэшэшье олон хүнүүдэй баясхаланууд, баясхаланууд...

Үгышье бол, оёдолшодтой уулзая. Елэгэр хүрин хушалтатай столнуудай саана хорёод эхэнэрнүүд зэлэ татан һуужа, булад зүүнүүдые шэнгирүүлнэ, эхэнэрэй хубсаһа хунар уралан оёно.

— Эгээл эрхимүүдтнай хэд гээшэ бэлэй?

— Сэлэнгын Харганаа нютагай басаган Светлана Дабаева, аяар Захааминһаа ерэһэн Елена Галсанова..., — гээд хэниинтшьеб абаһаар лэ хэлээдхинэ.

Хамаг табель, дэбтэрнүүдыень хараад байхада, тэдэнэй үнэхөөрөөшье уран гартай, урагшаа һанаатай байһаниинь тодорно. Һара бүриингөө түсэбшье алгадгүй үлүүлэн дүүргэдэг.

— Мүнөөмнай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангагшадта ондоохон лэ эрилтэ табигдадаг болоо бшуу. Хүн зонуудынай бардам һайнаар ажаһууха тудамаа гоё һайханаар хубсалдаг болоо. Юрэдөө муугаар хүдэлжэ болохогүйл даа. Энэмнай бүгэдымнай жама ёһон болохо ёһотой, — гээд нүхэр Дабаева мэдүүлээ һэн.

Энэ хэлэһэн үгынь бусад бүхы нүхэдтэнь сэхэ хабаатай байһаниинь эли бэзэ даа.

Иигэжэ эсхэгшэд, оёдолшодшье һаа даалгабарита ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандажа, хүн зондоо али болохоор аша туһа үзүүлхын хойноһоо оролдоно бшуу.

Иимэл даа мүнөөнэймнай үе сагай шэнжэ тэмдэгүүд!

Р. ХАЛЗАНОВ.

АЗЕРБАЙДЖАНАЙ ССР. **Этиленпропиленовэ каучук, тэрэ үйлэдбэрилэн гаргаха технологи Бакугай научно-шэнжэлэл институтда ухаалан зохёогдоһон байна. Энэ хадаа орон дотор ...лэ хямда сэнтэй каучук болохо байна. Зураг дээрэ: шэнэ түрэл каучук байгуулагшадай нэгэн химическэ наукануудай канди... ...ис Камбаров, лаборант Ольга Учаева каучугай хэр бүхэ ...ь туршан үзэжэ байна.**

ТАСС-ай фотохронико.

Социалис оронуудаар

В. И. ЛЕНИНЭЙ ДУРАСХААЛДА

ВАРШАВА. Белостогто революциин музей соо Владимир Ильич Ленинэй ажабайдал болон ажал-ябуулга тухай документнүүдэй выставкэ тэрэнэй түрэһэн үдэрэй ойн ойртожо байһантай дашарамдуулагдан нээгдээ. Тусхайлбал, залуу Совет засагай түрүүшын декредүүдэй фотобуулгабаринууд, Агуухэ Октябриин социалис революциин түүхэтэ үдэрнүүдтэ буулгагдаһан Ленинэй фотозурагууд выставкэ дээрэ табигданхай.

ГДР-эй ГОРНЯГУУДАЙ АЖАЛАЙ АМЖАЛТАНУУД

БЕРЛИН. ГДР-тэ нээмэл аргаар хүрин нүүрһэ абадаг газарнуудай горнягууд жэлэй эхинһээ хойшо түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо 1,6 миллион тонноор ехэ нүүрһэ малтажа абаа.

Галле округой нүүрһэ малтагшадай коллективүүд түрүү зэргэдэ ябана.

РУМЫНИДА ХАБАРАЙ ТАРИЛГА ЭХИЛЭЭ

БУХАРЕСТ. Эртын орооһото ургамалнуудай тарилга Румыниин урда талын районуудта эхилээ. Имагтал госхозууд энэ неделиин эхинһээ хойшо 12 мянган гектарта тарилга хээ. Тэрэнь гол түлэб бобово ургамалнууд юм. Түрүүшын зуугаад гектарта эртэ эдеэшэдэг хартаабха таригдаһан байна. Хабарай полевой хүдэлмэри ороной урда талын хубиһаа үдэр ерэхэ тудам хойшоо үргэдэн дэлгэржэ байнхай.

ВЕНГРИИН ПОЛИНУУД ДЭЭРЭ

БУДАПЕШТ. Венгридэ хабарай дулаан саг болоно байнхай. Кооперативууд болон госхозууд машинануудаа заһабарилжа дүүргүүтэй байнхай. Урда жэлэйхидэ орходоо нилээд ехэ талмай дээрэ таригдаһан намарай ургамалнууд үбэлэй хүйтэниие һайнаар тэсэжэ гараа.

Мүнөө жэлдэ республикын хүдөө ажахы 9 мянган шэнэ трактор, 3200 комбайн, 2500 уһа сасадаг түхеэрэлгэнүүдые абаха юм. Советскэ Союзһаа 210 трактор асарагдаа. Тэдэ хабарай полевой хүдэлмэридэ хэрэглэгдэхэ.

ҺУНГАЛТАДА БЭЛЭДХЭЛ

ПРАГА. Чехословакиин Национальна суглаанай, Словацка Национальна Соведэй, республикын гүрэнэй засагай нютагай органуудай һунгалта энэ оной июниин 14-дэ болохо юм. Тэдээндэ бэлэдхэлэй хоёрдохи шата мүнөө эхилээ. Бүхы һунгагдадаг органуудай депутадуудта кандидадууд ажалшадай үргэн суглаанууд дээрэ энэ үе соо дэбжүүлэгдэхэ, зүбшэн хэлсэгдэхэ байна. Чехословакиин ажалшад депутадуудта кандидадуудаар өөһэдынгөө эрхим түлөөлэгшэдые дэбжүүлнэ.

Һунгалтануудта бэлэдхэл политическэ болон үйлэдбэриин ехэ эдэбхиин оршон байдалда үнгэрнэ.

ТОБШОХОНООР

● Чехословакиин Национальна суглаанай сесси өөрынгөө хүдэлмэри Прагада эхилээ.

Таряашад - кооператорнуудые социальна талаар хангаха тухай, газар таряалангай продукциие бүри элбэгээр абадаг болохо тухай хуулиин проектнүүдые, правительствын табиһан бусад хуулиин проектнүүдые депутадууд зүбшэн хэлсэхэ юм.

● Галацка судоверфиин (Румыни) стапельнуудһаа баһа нэгэ ашаанай судна уһанда табигдаа. Энээниие стапель дээрэ хабсаралга иимэ түхэлэй судные хабсаргадаг юрын болзорһоо 4,5 һара урид дүүргэгдэһэн байха юм.

(ТАСС).

Венгриин Арадай Республикын түргэнөөр хүгжэжэ байһан химиин промышленностьда шэнэ шэнэ мэргэжэлэй кадрнууд хэрэгтэй болоно байдаг. Химиин талаар залуушуул ехэ оролдосотойгоор эрдэмдэ һурана. Энэ зорилгоёо дүүргэлгэдэнь үйлэдбэритэй һургуулиин холбоо һайжаруулһан ушар туһална. Зураг дээрэ: Будапештын Петрик Лайошой нэрэмжэтэ химическэ техникумэй лаборатори соо заняти болоно байна.

...ной шэнжэлэл

„Д. Н. Прянишников болон тэрэнэй хэрэг үргэлжэлүүлэгшэд"

«Советская Россия» гэжэ хэблэл... Петербургскиин Д. Н. Прянишников болон тэрэнэй хэрэг үргэлжэлүүлэгшэд» гэһэн ном һаяхан ... гаргаба. Энэ номые манай ...ликын номой магазинуудта ...ложо болохот.

...ет агрохимиин эсэгэ гэжэ ...дог, академик — Д. Н. ...никовэй номнолой гол үн...үүд эндэ ойлгосотой тодоор ...тэй. Энэ томо эрдэмтэ В. Р. ...сын ногоо тарижа газар ...лан эрхилдэг системые бу...жа, ами наһанайнгаа һүүл ...эр сэхэ шууд тэмсэһэниинь ...жэ. Тиихэдээ полинуудые ...р һалгэн, ашаглажа үндэр ...а абаха гээшэ хүдөө ажахые ...лгын гол зорилго мүн гэжэ ...а зуураа, үрэжүүлгэ тухай тон ...хатай һургаал хэлэдэг һэн. ...талаар олон тоото номуудые ...һон байна.

...62 ондо КПСС-эй ЦК-гай мар... Пленум дээрэ нүхэр Н. С. ...вой академик Прянишнико... ...ал хүдэлмэриие, һургаалые ...дэ тоолон хамгаалһанайнь ...тэрэнэй ажабайдал, һургаа... ...нирхогшод гансата олошор... ...нь гайхалгүй. Энэ ушарые хараада абажа, А. В. Петербургский иимэ ном бэшэһэн байна.

Дмитрий Николаевич манай нютагай хүн юм. 1865 ондо Хяагтада түрөө. Хүбүүнэйнгээ багаар эсэгэнь, эхэнь тэрэнээ эрдэм номдо һургахые оролдоһон, Эрхүүгэй гимназида оруулһан юм. 1883 ондо Москвагай университедтэ ороод, К. А. Тимирязев, В. В. Морковников, А. Г. Столетов болон бусад суута эрдэмтэдэй ударидалга доро байгаалиие шэнжэлхэ эрдэм мэдэрэл шудалжа эхилээ. Университедээ амжалтатайгаар түгэсхөөд, тэндээ ажалда үлэ гэтэрнь. өөрынгөө дураар Петровско газар таряалангай болон ой модоной академиин гурбадахи курсда ороһон юм. Тиихэдээ түрэл орондоо аша туһа хүргэхэ, гээгдэнги хүдөө ажахынь хүгжэлтэдэ хубитаяа оруулха хүсэлтэй байгаа бшуу. Удаань хари гүрэнүүдээр ябажа, хүдөө ажахын хүгжэлтын зарим асуудалнуудые шэнжэлһэн байгаа.

Ямар ехэ ажал хүдэлмэри ябуулдаг байһыень харуулхын тула нэгэ иимэ баримта дурдая. 1926 онһоо 1930 он хүрэтэр үргэлжэлүүлгэ хэжэ туршадаг научна институтда энэ эрдэмтын хүтэлбэри доро 3806 туршалга хэгдэһэн байна. «Агрохимия» гэжэ номынь 1941 ондо Гүрэнэй нэгэдэхи шатын шанда хүртөө. 1945 ондо тэрээндэ Социалис Ажалай Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо һэн.

Гэбэшье хуушан хараа бодол баримталдаг эрдэмтэд тэрээндэ али болохо һаад ушаруулдаг байгаа. Д. Н. Прянишников тэдэнтэй ехээр тэмсэдэг байһаниинь мэдээжэ. Зүгөөр ажабайдал Прянишниковай һургаалай үнэн зүбые тодоруулжа, эсэргүү талынхидай бурууе элирүүлээ. Тиин совет агрохимиин эсэгэ Д. Н. Прянишниковай хараа бодол илаа!

Хүдөө ажахын продуктнуудые эрид дээшэлүүлхэ хэрэгтэ химиин гүн удха шанартайе ЦК-гай декабриин, февралиин Пленумүүд дахин баталха зуураа, Д. Н. Прянишниковай һургаалай угаа шухала удха шанартайе дахинаа тэмдэглэһыень эндэ дурдамаар.

Энэ һургаалые дэлгэрүүлгэдэ А. В. Петербургскиин «Д. Н. Прянишников болон тэрэнэй хэрэг үргэлжэлүүлэгшэд» гэһэн номой аша туһатай байхань дамжаггүй.

В. Ковтун.

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур
1964 оной мартын 31.

«АГИТАТОРАЙ БЛОКНОТ»

КПСС-эй Буряадай обкомой үзэл сурталай таһагай хэблэдэг «Агитаторай блокнодой» ээлжээтэ—табадахи номер хэблэлһээ һаяхан гараба.

Блокнодой гадар хуудаһан дээрэ «Теплоавтоматика» заводой коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэдэ хүргэһэн слесарьнууд Р. Корчагина, А. Голева, А. Коробова гэгшэдэй дүрэ зураг хэблэгдэнхэй. «Шэнэ амжалтануудые туйлаха» гэһэн түрүү бэшэг соо Буряад ороноймнай ажахы 1970 ондо хэды шэнээн эдеэ хоолой зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ байһан тухай бэшэгдэнэ.

Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин «Сибиряк» колхозой агроном **А. Елшинэй**—«Шэдитэ уһан» гэһэн хөөрөөн; Захааминай аймагай «Байгал» колхозой коммунис ажалай коллективэй нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэжэ байһан тухай **Ц. Субановай,**—«Байгал» колхозой бата алхамууд» гэһэн гаршаг доро толилогдобо. КПСС-эй обкомой барилгын болон городой ажахын таһагые даагша **Б. Федоровой** — «Барилгадахи нөөсэ, арга боломжонуудые хүсэдөөр ашаглаха», **И. Парфеновой** — «Бата нэгэдэлтэн» гэһэн һонин статьянуудые уншанабди.

Багшанарай уулзалга

Улаан-Үдын багшанарай училищи дүүргэгшэдэй түрүүшын уулзалга үнгэрэгшэ субботодо болобо.

Тус училищи 1937 ондо байгуулагдажа, энэ үе соо 2200 гаран багшанарые бэлэдхэжэ гаргаһан байна. Дүүргэгшэдэй дундаһаа РСФСР-эй габьяата багшанар Хохлова, Ковалевская, БурАССР-эй габьяата багша Ипатова, эрдэмэй кандидат Рандалов, Зэдын Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Жаргалов, партийна советскэ хүдэлмэрилэгшэд, «Арадай гэгээрэлэй отличнигууд» болон бусад шадамар бэрхэ багшанар оролсоно.

Зураг дээрэ: багшанарай уулзалгада хабаадалсагшад: энэ училищи 1951 ондо дүүргэһэн, мүнөө Кабанскын аймагай Закалтус тосхондохи эхин һургуулиин багша Н. Г. Карпова, училищиин тогтоһоо хойшо эндэ багша байһан, мүнөө пенсидэ гараһан БурАССР-эй габьяата багша И. Л. Трухин, 1951 ондо училищи дүүргэһэн, мүнөө эндээ багшалдаг, «Арадай гэгээрэлэй отличник» Г. Ф. Павлова, мүнөө жэлдэ дүүргэхэ басаган Дугарма Цымпилова гэгшэд уулзалгын үедэ хөөрэлдэжэ байна.

А. Мантаев.
Фотонь авторай.

Д. УЛЗЫТУЕВ

ЁГТО МҮРНҮҮД

Хуу маг ехэ алдартай.
Хуушуур бууза эдеэтэй,
Хурга зузаан нюуртай,
Хурдан улаан хэлэтэй.

* * *

Энэш тэрэш зариманда
Эмнисэгээжэ ябаашан.
Эрьеэд ерэһэн нэгэндэ
Ээрэмшээжэ ошон ошоошон.

* * *

Бэлин шэбшэг хэлэтэй,
Бэлхи хооһон сэдьхэлтэй,
Бэлэн олзо бэдэрээшэн
Бэдьхэ хара хэн гээшэб?

* * *

Город соогоо зугаатай,
Горсад соогоо зугаатай,
Голёо шодон үмдэтэй,
Гоохон дуухэй—дахуултай.

* * *

Ажал гэбэл уйладаг,
Архи гэбэл дууладаг.
Танца гэбэл собхордог,
Такси гэбэл дэбхэрдэг.

* * *

Үүр сүүрээр бодоошон,
Үбдэл сүбдэл түүгээшэн.
Үнэн худалы зарлаашан,
Үндэр һуури бэдэрээшэн.

Ном—маанадай хани нүхэр

Главпочтамтын хажууда эмхидхэгдэһэн номой магазин соо ороо һаатнай хүн зон хододоо дүүрэн, өөһэдынгөө захиһан номуудые абажа байха. Мүнөө тус магазин мэдэхэгүй хүниие город соо олохонь бэрхэтэй. Юуб гэхэдэ, номдо дуратайшуул хэрэгтэй номуудаа эндэһээл захил хэжэ абадаг болонхой бшуу. Ном захигшад ородой агуу ехэ поэт А. С. Пушкин, уран зохёолшо Л. Толстой, пролетариин түрүүшын уран зохёолшо М. Горький, М. Шолохов болон гадаадын оронуудай мэдээжэ уран зохёолшод Шекспир, Лопе де Вега, Вальтер Скотт гэгшэдэй зохёолнуудта ехэ дуратайгаар бэшүүлдэг болонхой. Тус магазинда мүнөө 6640 хүн номуудта захил хээд байна.

— Манай эдэбхитэй уншагшад гэхэдэ, Улаан-Үдэ станциин депогой машинист Иван Тимофеевич Гайдамакин болоно. Нүхэр Гайдамакин А. С. Пушкинай, Ч. Диккенс, О. Форш, И. С. Тургеневэй зохёолнуудые захижа абаһан байна. Тиихэдэ СССР-эй арадуудай түүхэтэ романуудай библиотекэ захинхай, — гэжэ тус магазиниие даагша Р. Ч. Чимидцыренова хөөрэнэ.

Номдо дуратай нүгөөдэ нүхэрынь гэхэдэ, Шэнэ Комушка тосхондо ажаһуудаг В. П. Поталицын болоно. Номтой ханилһан Поталицын аяар хори гаран хэблэлдэ захил хэһэн байна. Энээнһээ гадна нүхэр Поталицын пионерэй, Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай түүхын библиотекэ, хүүгэдэй энциклопедидэ захил хэһэн байха юм.

Дурсагдагша магазин һаяхан түбэй номуудай баазаһаа уран һайханай зохёолнуудай олон номуудые абанхай. Тэдэнэй дунда Аркадий Гайдарай дүрбэн ботитой хэблэл бии.

А. БАБУШКИН.

Үнгэрэгшэ амаралтын нгаабари үдэр Улаан-Үдын гудамжа, талмайнуудаар номой дэлгүүр табигдажа, эндэ олон мянган номууд худалдагдаба. Зураг дээрэ: Кировэй нэрэмжэтэ үйлсэдэхи номой дэлгүүр.
А. МАНТАЕВАЙ фото.

ХҮРШЭНЭРЭЙ һО...

ЭДИР БЭЛИГТЭН...

Усть-Ордын пионе... Байшанда хүүгэдэй ... зугаа хододоо таһардаггүй... дэхи элдэб бүлгэмүүдтэ ... ран хүбүүд, басагад хаб... на. Тэдэнэр үдэр бүхэндэ ... тэндэ сугларжа, элдэб ... дэ һуралсана.

Найматайхан Наташа ... дээрэ хатарша. Энээхэн ... һургуулида орохынгоо ур... хатарша бэрхээрээ гэрт... гайхуулһан. Мүнөө пионе... Байшангай хореографичес... гэмдэ һуралсажа, элдэб ... гоёхоноор хатарна. Витя ... ковский эрхим фотограф. ... һан зурагуудынь бултанд... шаагдана. Гена Оноев ра... никээр һонирхоно. Ти... эдэнэр тус бүлгэмэй эрх... шүүн. Иимэ бэлигтэн энд...

ИНТЕРНАТ ҺУРГУУЛИ...

Округой түб Усть-Орд... тернат һургуули уужам, ... гоё һайхан байратай. Тэн... ругой бүхы аймагуудһаа ... 240-өөд хүбүүд басагад һ... на. Һурагшадта зохисотой ... байдал олгогдонхой. Тэдэн... гуулияа өөһэдынгөө хоёрд... гэжэ тоолоно.

Һургуулиин хүмүүжүү... багашуулые эмхитэй жу... гаар һургана. Илангаяа ... ухибүүд түрэһэн эхэ эсэг... тээр өөһэдынгөө хүмүүжүү... дые тоолон, тэдэнэрэй а... оролдолгоор хүреэлэгдэнхэй...

Г. Цареград...
пенсион...

Сагаан уларил

Улаан-Үдын гидромет... ториин мэдээсэһэнэй ёһоор, ... нөөдэр республика доторнай ... тэйшэг байха, зарим нютаг... бага зэргэ саһан бургаха. ... хойноһоо һулаханаар һа... Республикын хойто аймаг... 3—8 градус хүйтэн, урда а... нютагуудаар 3 градус хүйт... 2 градус хүрэтэр дулаарха. ... Үдэдэ үглөөгүүр 8—10 ... хүйтэн, үдэртөө 0—2 град... лаан байха.

Апрелиин 1—2-ой үдэр... бүрхэгшэг, сэлмэгшэжэ байх... рим нютагуудаар бага зэрг... һан орохо. Баруун хойноһо... да зэргээр һалхилха. Энэ... һүнниндөө хойто аймагуудаар ... 27, бусад нютагуудаар 14-... үдэртөө 3—9 градус хүйтэн ... хоор хүлеэгдэнэ.

Канадын коммунис партиин XVIII съезд

ТОРОНТО, мартын 28. ТАСС-ай тусхай корреспондент А. Жигулев иигэжэ дамжуулна:

Канадын коммунис партиин национальна XVIII съезд үсэгэлдэр эндэ хүдэлмэреэ эхилээ. Съезд хадаа Канадын үмэнэ табигдажа байһан шухалын шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ, эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ, термоядерна дай зайсуулгада, ороной национальна бэеэ даанхай байдал бэхижүүлгэдэ туһалхаар зорилгонуудые хараалха юм.

Канадын коммунис партиин түрүүлэгшэ Тим Бак съездые нээгээ. Делегадуудай зүгһөө халуунаар угтагдаһан компартиин генеральна секретарь Лесли Моррис тоосоото элидхэл хээ. Уласхоорондын оршон байдалда тэрэ дэлгэрэнгы шэнжэлэл хээ, һүүлэй жэлнүүдтэ дэлхэй дээрэ болоһон социальна, экономическа хубилалтанууд тухай хөөрөө, Канадын коммунистнууд марксистско-ленинскэ һургаалые шууд хүтэлбэри болгон, эб найрамдалай дэбжэлтын аша туһада зорюулан, хүдэлмэришэн ангиин, арадай нэгэдэлэй түлөө шууд сэхээр тэмсэхэ гэжэ онсолон тэмдэглээ. Энэ арбан жэлэй туршада партиин бэелүүлхэ 3 пунктһаа бүридэһэн Программые элидхэлшэ найруулан хэлээ:

1. Эб найрамдалай, буу зэбсэг хуряалгын, дэлхэйн худалдаа наймаа эрхилэлгын шэнэ гадаадын политика. Канадын газар дээрэһээ ядерна зэбсэгүүдые гаргуулха ябадалһаа энэ политика эхилхэ хэрэгтэй.

2. Ороной шэнэ конституци. Англиин болон француз хэлэн дээрэ хөөрэлдэдэг канадынхидай тэгшэ эрхэтэй байха ябадал энэ конституциин ёһоор хараалагдаха болоно.

3. Канадые хүгжөөхэ шэнэ экономическа политика. Энэ политика ажалшадай аша туһые хараха, монополинуудта эсэргүүгээр шэглүүлэгдэһэн байха ёһотой.

Манай партиие оронойнгоо хэрэгүүдые бэелүүлхэ талаар шухалын шухала хүсэн бидэнэр болгожо шадахабди,болгохошьебди гээд Л. Моррис делегадуудай альга ташалган доро мэдүүлээ.

Удаань тоосоото элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэ эхилээ.

ХИЛЫН ЦААНАҺАА

Нидерландуудай компартиин съезд

АМСТЕРДАМ, мартын 28. (ТАСС-ай тусхай корр.). Нидерландуудай коммунис партиин XXI съезд мүнөөдэр эндэ нээгдээ. 500 шахуу делегат съездэдэ ерэһэн байна. Хэдэ хэдэн оронуудай коммунис партинуудай делегацинууд съезд дээрэ байлсана. КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн А. М. Румянцев түрүүтэй КПСС-эй ЦК-гай делегаци съездын хүдэлмэридэ хабаадалсана. КПН-эй ЦК-гай хүдэлмэри тухай тоосоое съезд зүбшэн хэлсэхэ, КПН-эй ЦК-е һунгаха байна.

Англиин истребительнүүд Йеменэй фортые һандаргаба

ЛОНДОН, мартын 28. (ТАСС). Бехан княжествын хилэ шадар байдаг Йеменэй фортдо Англиин «Хантер» тэжэ түхэлэй истребительнүүд мүнөөдэр найма дахин добтолоо гээд Рейтер агентство мэдээсэнэ.

Добтолгын һүүлээр буулгагдаһан фото-зурагууд юун тухай гэршэлжэ үгэнэб гэхэдэ, форт хүсэд һандаргагдаһан байна.

ЛОНДОН, мартын 28. (ТАСС). Обороной министр Торникрофтын болон колонинуудай хэрэгэй талаар министр Сэндисэй зүбшөөлтэйгөөр Англиин истребительнүүд Йеменэй фортдо добтолһон байгаа гээд Англиин обороной министерствын түлөөлэгшэ мэдэрһэн байна.

Йеменэй буруушаалга

КАИР, мартын 28. (ТАСС). Хариб город шадарай Йеменэй фортые Англиин сэрэгэй самоледууд мүнөөдэр гэнтэ добтолоо гээд МЕН агентство Санаһаа мэдээсэбэ.

Англиин эзэрхэг түримхэй ябуулгада Йеменэй гомдолые Аюулгүйн Соведэй үзэмжэдэ түргэнөөр дамжуулан үгэхыень Йеменэй правительство ООН-ой дэргэдэ байдаг түлөөлэгшэдөө даалгаа.

Уласхоорондын эрхын шухалын шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэнь

ПАРИЖ, мартын 28. (ТАСС). Юристнүүд-демокрадуудай уласхоорондын ассоциаци мүнөөдэр коммюнике толилоо. Тэрээн соонь иигэжэ мэдээсэгдэнэ: ассоциациин бүхэдэлхэйн VIII конгресс мартын 31-һээ апрелиин 5 хүрэтэр Будапештдэ болохо.

Уласхоорондын эрхын мүнөөнэй гол асуудалнуудые: социальна болон политическэ ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй энхэ тайбанаар зэргэ оршон байлга, империализмда, колониализмда, шэнэ ёһоной колониализмда эсэргүү тэмсэл, национально-сүлөөрэлгын тэмсэл, арадуудай бэеэ даанхай байдал, эзэрхэг түримхэй добтолгодо эсэргүүсэлтэ, буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ, хүсэдөөр хуряалга, тэрэшэлэн хүнэй гол эрхые болон ниитын сүлөө хамгаалха асуудал конгресс хаража үзэхэ юм гээд коммюнике соо хэлэгдэнэ.

Сесси хүдэлмэреэ дүүргэбэ

АЛЖИР. мартын 28. (ТАСС). Ази, Африкын арадуудай һанал нэгэдэлгын организациин соведэй 6-дахи сесси эндэ зургаан үдэрэй турша соо үргэлжэлөөд, үсэгэлдэр хүдэлмэреэ дүүргээ. Сессиин баталан абаһан хоёр документын: юрэнхы декларациин болон юрэнхы политическэ асуудалнуудаар резолюциин текстнүүдые Ази, Африкын арадуудай һанал нэгэдэлгын саг үргэлжын секретариадай генеральна секретарь Юсеф эс-Сибай түгэсхэлэй заседани дээрэ уншаһан байна.

Сесси хадаа Каирта, Конакрида, Мошидо болоһон конференцинүүдэй шиидхэбэринүүдые һайшаагаа, соведэй гүйсэдкомой заседаниин Никозидо үнгэргэгдэһэнһөө хойшо болоһон ушарнуудые зүбшэн хэлсээ, империализмтай, колониализмтай, шэнэ ёһоной колониализмтай эсэргүү тэмсэл хэхэ тодорхой асуудалнуудаар хэдэ хэдэн шиидхэбэринүүдые баталан абаа.

Сессиин баталан абаһан юрэнхы деклараци соо иигэжэ онсолон тэмдэглэгдэнэ. Афро-Азиин оронуудай организациин зэргэдэ эмхи гуримгүй ябадал үүсхэхэ зорилгоор хэлэгдэһэн үгэнүүдые сесси буруушаагаа. Ази, Африкын арадуудай һанал нэгэдэлгэдэ шууд сэхээр этигэжэ байһанаа үшөө дахин харуулаа. Энэ һанал нэгэдэлгэ эб найрамдал, дэбжэлтын болон зол жаргалай түлөө тэмсэлдэ арадуудые нэгэдүүлгэдэ туһалхаар нүхэсэл болоно гээшэ.

Египедэй таряашад газартай болоно

КАИР, мартын 28. (ТАСС). Аграрна реформо тухай хуулиин ёһоор таряашадта хубаарилжа үгтэһэн газарай сангые дүрбэнэй гурбан хубяар хямдаруулха тухай республиканска декрет Каирай хэблэлдэ толилогдоо.

Энэ хуулиин ёһоор помещигүүдһээ 1 миллион шахуу федлан газар (федлан 0,42 гектартай тэн) буляажа абтаһан байгаа. Энэ газарые 332 мянган таряашадай бүлэдэ хубаарилжа үгэлгэ мүнөө жэлдэ түгэсхэгдэхэ юм.

Урда Вьетнамда США-гай интервенциие болюулха

ЛОНДОН, мартын 28. (ТАСС). Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй президент-гүйсэдхэгшэ профессор Джон Бернал США-гай президент Л. Джонсондо бэшэг эльгээгээ. Урда Вьетнамда США-гай сэрэгэй интервенциие болюулха хэмжээнүүдые абахыень, Зүүн-Урда Азиин оронуудтай, мүн хамаатай агууехэ гүрэнүүдтэй хамта энэ асуудал амгалан ёһоор шиидхэхыень Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй зүгһөө президент Джонсон энэ бэшэг соо уряалагдана.

Иимэ амгалан ёһоор гуримшуулгада Индохитад тушаа Женевэдэ 1954 ондо баталагдаһан хэлсээн үндэһэ һуури боложо үгэхэ ёһотой гээд Бернал заана.

Урда Вьетнамда дайн байлдаа хамагай түрүүндэ зогсоохо шухала байһан тухай Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет заана гээд Берналай бэшэг соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Сомали Эфиопи хоёрой хоорондохи харилсаан тушаа

ЛОНДОН, мартын 28. (ТАСС). Хилын арсалдаанай гуримшуулагдаагүй дээрэһээ Сомали Эфиопи хоёрой хоорондохи хилэ дээрэ сэрэгэй тулалдаан боложол байһаар. Хилын арсалдаа амгалан ёһоор гуримшуулха зорилгоор мүнөө үедэ Сомалиин болон Эфиопиин түлөөлэгшэдэй хоорондо Суданай республикын ниислэл — Хартумда хэлсээн боложо байнхай.

Америкын лётчигууд ГДР-һээ ябуулагдаба

БЕРЛИН. мартын 28. (ТАСС). ГДР-эй агаарай хилые мартын 10-да дабаһан Америкын «РБ-56» гэжэ самолёдой экипажай хоёр гэшүүд Германиин Демократическа Республикын газар дээрэһээ мартын 27-до ябуулагдаба.

ГДР-тэй баталагдаһан хэлсээнэй ёһоор тэндэ байдаг советскэ бүлэг сэрэгүүдэй түлөөлэгшэд ГДР-эй түлөөлэгшэдтэй хамта Мариенборендохи хиналтын пункт дээгүүр Америкын лётчигуудые гаргажа ябуулһан байна.

Буухадаа шархатаһан Америкын баһа нэгэ летчик ГДР-эй газар дээрэһээ мартын 21-дэ гаргагдаһан байна.

Элшэн сайдуудай зүблөөн

КОЛОМБО, мартын 29. (ТАСС). Сэрэгэй бүлэглэлнүүдтэ ороогүй оронуудай элшэн сайдуудай зүблөөн эндэ болоо. Эдэ оронуудай толгойлогшонорой хоёрдохи конференцидэ бэлэдхэхэ зорилгоор энэ зүблөөн болоһон байгаа.

Хоёрдохи конференцидэ иимэ зүбшэхэ зүйл дурадхаха гэжэ зүблөөн хэлсээ:

1. Уласхоорондын байдалые юрэнхыгөөр зүбшэн хэлсэлгэ.
2. Бүгэдэ ниитын эб найрамдал, аюулгүй байдал хамгаалан бэхижүүлгэ.
3. Экономическа харилсаа холбоон, хүгжэлтэ.

Татарай ехэ хими

КАЗАНЬ. (ТАСС). Мүнөө Татарта машина бүтээдэг заводууд ехэ химиин предприятинуудта хэрэгтэй зуу гаран ондо ондоо янзын машина түхеэрэлгэ болон хэрэгсэлнүүдые бүтээжэ байнхай. Химидэ вакуумна аппарадууд улам ехээр хэрэглэгдэнэ.

Казаниин механическа завод долоон жэлэй дүүрэтэр тиимэ техникэ олоор үгэжэ байха юм. Эндэһээ вакуумна агрегадууд 40 ондоо газарта эльгээгдэхэ байна.

Казаниин компрессор бүтээгшэд республика доторoo эгээн түрүүлэн долоон жэлэйнгээ түсэб дүүргээ. Тиихэдээ табан жэл соо химиин индустрида болон нефть малтагшадта зорюулжа, 22 ондо ондоо янзын машина хэрэгсэл бүтээдэг болоо.

Эдэ үдэрнүүдтэ химиин индустриие шэнэ машинануудаар хангадаг олон заводуудай хүдэлмэришэд майн урда тээхи ажалай вахтада жагсаа. Тэдэнэр ехэ химиин захилнуудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысэнэ.

КАПИТАНАЙ АМИ НАҺА АБАРАА

Загаһа агнадаг «СРТ-361» гэжэ совет траулер далайда гараад, загаһа агнажа ябаа һэн. Гэнтэ тэрэнэй капитан Е. Ф. Ляхович шанга үбшэн хүрөө гэжэ ойлгоод, һүүлээрнь мэдээгээ алдаһан байгаа. Тэрээндэ мэдээ оруулхын тулада корабль дээрэ абтаһан хэмжээнүүд ямаршье туһа болоогүй. Капитан хүдэлхөө болёод хэбтэбэ.

Судны радист тэрэ дороо Фарерска аралнуудтай радиогоор дуугаралсажа, холбоо байгуулаад, «Траулер дээрэмнай хүндөөр үбшэлһэн хүн бии» гээд мэдээсэһэн юм. Тиигээд «СРТ-361» Даниин эгээн дүтын порт болохо Торсхван хүрэхөөр шангалжа тамарба.

Тэндэхи врачнууд үбшэлһэн хүнэй бэе угаа анхаралтайгаар үзэбэ. Доктор Бендт Енсен өөрынгөө мэдэхэ шадаха юумэ хуу бараниие хэһэн юм. Теэд даншье хүндэ үбшэн хүрэһэн хадаа арга туһа боложо үгөөгүй. Ляховичые самолёдоор түргэн Копенгаген ябуулха ушартай болоо.

Тиигээд энээн тухай Москва телеграмма эльгээһэн байгаа.

Ляховичые госпиталиин нейрохирургическа отделенидэ оруулба. Доктор Бент де Фин Оливареус болоод тэндэ ажалладаг хүнүүд бүгэдөөрөө ехэл анхарал оролдолго гаргаһан байна. Теэд Ляховичын бэень улам муудажа, дортоһоор лэ байба.

Эхэ оромнай үбшэн капитанаа анхаралгүйгөөр орхёогүй. Олондо мэдээжэ врач, профессор-нейро... Г. П. Корнианский самолёдо... гаад, Москваһаа Копенгаген ... тайгаар ошобо. Энэ капитанай ... наһа абархын түлөө совет ... Даниин эмшэд-мэргэжэлтэд т... ороһон байна. Тэдэнэр хам... зүбшэн үзэхэдөө, уураг тархи... шэн хүрөө гэжэ шиидхээ һ...

Мүнөө тэрэ хүн эдэгэжэ ... Тиигээд дам саашань эмнэх... лада Москва асархань.

Һайн һайхан сэдьхэлдэ хү... дэн иигэжэ совет болон Даниин ... нууд гай тодхорто ороһон хүн... һа хүргэхын тулада али ... юумэ хуу хэжэ туһалаа. Т... капитанай ами наһа абараа ...

А. АЛЕКСАН...
(АП...)

Тамхи татадаг гүт? Дэмыл ха даа

ТАМХИ ТАТАХЫЕ буруушааһан акт 378 хуудаһан дээрэ 170.000 үгөөр бэшэгдэһэн байха юм. Энээниие США-гай медигүүдэй тусхай комисси бэшэжэ, һаяшаг тунхаглаа. Эндэ арбан эрдэмтэн (табанинь тамхинша, нүгөөдүүлынь тамхи татадаггүй) арбан дүрбэн һара соо зуу гаран ассистентнэрэй туһаламжатайгаар ажаллаа.

Тус комиссиин ажал ябуулга тон нюуса байгаа. Ассистентнэрэй штабай дарганъ комиссиин ажалаа дүүргэхын урда тээхэнэ богонихон тайлбари хэлэжэ үгөөд, тэрэ дороо ажалһаа хаягдаа. Теэд юуеынь титэрээ нюусалаа юм? США-гай 180 миллион хүн зоной 70 миллиониинь тамхи татадаг ха юм. Тамхи тариха, болбосоруулха, наймаалха мэтын ажалда 4 миллион хүн хабаадана. США-гай гүрэнэй мүнгэн һанда жэл соо гурбан миллиард доллар хүрэтэр олзо тамхинһаа ородог. Баһа политическэ талыень абаад үзэе: Америкын урдуурхи долоон штадай фермернүүдэй олзын 50 хубинь тамхинай плантацинуудһаа оруулагдадаг. Теэд эдэ штадуудһаа 73 түлөөлэгшэд дэбжүүлэгдэжэ, мүнөө жэл США-гай шэнэ президентые һунгаха байна бшуу.

Генерал Лютер Л. Терри гэгшын ударидалга доро ажаллаһан комисси иимэ дүн гаргаба:

«Америкын Холбоото Штадуудта папирос болон сигарет татаха ябадал хүн зоной элүүр мэндын хэрэгтэ тон ехэ хоротой болоод байһан туладань тэрээндэ эсэргүүсэхэ зохихо хэмжээ абахаар саг тулаад байна. Тамхи татадаг эрэгтэйшүүлэй дундаһаа наһа барагшадай тоо тамхи татадаггүйшүүлһээ 68 процентээр олон байха юм. Үдэртөө 20 гаран папирос татадаг хүнүүдэй рак үбшөөр үбдэхэнь тамхи татадаггүйшүүлһээ 20 дахин олон ушардаг. Тамхиншадай үбшэлгэнь: бронхидоор 6 дахин, хоолой түбэнгиин рак үбшөөр — 5 дахин, хотоодын үбшөөр (шарха)—2,8 дахин, шуһанай гүйдэлэй элдэб үбшөөр үбшэлхэнь 2,6 дахин олон байба».

Тэрэ комиссиин гаргаһан иимэ дүн бүхы дэлхэйн хүн зоной һанаае зобоогоо. Америкынхидэй ажалые францунууд үргэлжэлүүлбэ. Леннекэдэй госпитальда уушханай үбшэ эмшэлдэг таһагые даагша ... фессор Этьенн Бернар ... мэдүүлбэ:

— Эмнэлгын ажаглалт... үндэһэлэн гаргаһан мини... намжа американска комисс... тобшололтой яг тааража ба... Би тамхяа хаяаб!

Франциин медицинскэ э... ронникын бүлгэмэй генера... секретарь, хабдар һэлхэнтэ ... шэнүүдэй талаар ехэхэн ... гэжэлтэй доктор Морис М... шал тодорхойлходоо:

— Тамхин лаб хоротой. ... рэниие татахадаа хэрэгл... галай охин нилээдгүй хүсэ... Тамхинай шатаха үедэ хим... хорото элдэб зүйлнүүд бии ... лодог юм. Рак үбшэн шэнж... хэ Бетесдадахи түбтэ хэгдэ... шэнжэлгэнүүдтэй танилс... байхадаа, тамхяа хаяа һ... Тэндэ шэнжэлэлгэ хэхэдээ, ... хинша хүнэй тамхинай у... залгидаг шэнгеэр хулган... нуудта тамхинай утаа заа ... ханаар залгюулхада, 100 х... ганын 70-ниинь уушханай р... үбшэнтэй болоһон байгаа.

Рак үбшэнтэй тэмсэхэ үү... тэй Сэн-Клудахи түбэй эмн... гын директор профессор Б... ден энэ һанамжые дэмжэбэ.

Терри гэгшын ударидал... доро хүдэлһэн комиссиин т... хинша табан гэшүүнэй дүр... ниинь тамхи татахаяа боли...

Г. СКОРЕЦКИЙ.
«Известия» газетын «Неделиһээ» абтаба.

Фервурдэй түрмэһөө
РЕПОРТАЖ

ҮНЭТЭЙГӨӨР ОЛДОҺОН ЭРХЭ СҮЛӨӨ

Фервурдэй түрмэдэ бусад олон мянган патриодуудтай хамта гасалан зоболон гаталан гараһан ороноймни нэгэ хүн энээн тухай хөөрөө һэн. Тэрэниие Джерри Мартин гэжэ нэрлэе (ойлгогдосотой шалтагаанаар бодото нэрыень дурдахагүймни). Тэрэ 21 наһатай. Мартин намда иигэжэ хөөрэбэ.

— Ямар гэм зэмэтэйень ойлгуулжа үгэнгүй, хүн зониие 90 үдэрөөр барижа хааха эрхэ полицида олгоһон уршагта хууляар намайе 1963 оной май һарада тушаагаа һэн. Заабол бүхы болзор соогоо түрмэдэ һууха гүйш гэжэ полициинхид «найдуулаа». «Зарим тэды мэдээ» абахын тулада маанадта хэрэгтэйш гэжэ тэдэнэр мэдүүлээ һэн.

Мүнөөнэй правительство, мүн апартеид тухай юу бодомжолноош гэжэ мүшхэхэдөө асуубад. Би яһала тодорхойгоор хэлээдхибэб. Тиихэдэмни «коммунистнуудай үгэ хүүрээр, үзэл сурталаар төөрижэ, уршаг түбэг татагша» гээшэш гэжэ мүрдэлгэ хэһэн лейтенант Сауэрман мэдүүлһэн байха юм. «Шамайе үлгэжэ алахабди!»—гэбэ тэрэ.

Уданшьегүй шэнэ мүшхэлтэ болобо. Нүхэдшни мэдэһэн, дуулаһан бүхы юумэеэ хуруу хухадгүйгөөр хэлэхые зүбшөөгөөд, өөһэдһөөнь хэрэгтэй бүхы юумэ мэдээсээ гэжэ Сауэрман мэдүүлбэ. Мэдэһэн юумэеэ бүримүһэн хэлэжэ, «бэеэ аршалхыемни» тэрэ намда зүбшэл үгөө һэн...

Иигэжэ неделидээ хоёр дахин мүшхэдэг байба.

Банида ороходоо, хаа-яаһан лэ бусад хаагдаһан хүнүүдтэй үгэ андалдажа үрдихэш. Преториин түрмэдэ ямар юумэ үзэһэнөө тэдэнэй нэгэн Симон Х. гэгшэ хөөрэбэ. Тэндэ тэрэниие зайн галаар сохюулан хэһээдэг, хубсаһыень тайламсаараа, хашхарааень хэнэйшье дуулахагүйн тулада толгойень мэшээгээр уяад, хайра гамгүйгөөр сохидог байгаа.

Һүрөөтэ муухай оог хашхараанһаа, бархиралгаһаа нэгэтэ һүни һэришэбэб. Энэ хадаа олон һарын туршада ганса хүнэй һууха камера соо тамалуулан, галзуу хиитэй болоһон Вилльям Цоцо байгаа гэжэ нэгэн намда хөөрөө бэлэй.

Түрмэдэ хаалгалгын 90 үдэр түгэсхэхэ болобо. Намайе нэгэл бодол зобоохо: сүлөөдэ гаргаха гээшэ гү, али үгы гү? «Зөөри хогшолоо» сугдуулхыемни дурадхаһан үдэр одоошье ерэбэ даа. Сүлөөдэ гараашь, дүрбэн зүг, найман зүбхис тээшэ хараад ябахадашни болохо гэжэ түрмын харуулшан хэлэбэ. Тиихэдэнь би газаашаа гаран сасуу, бушуухан гүйжэрхибэб. Гэбэшье полициинхид намайе хүсэжэ, ондоо... түрмэдэ абаашаба.

Мүнөө намайе бүри бишыхан, эрьелдэхын аргагүй гэхээр камерадэ оруулба. «Манайда сэхэ бүхэеэ хэлэхэл байхаш,—гэжэ түрмынхид занаба. — Үсэрэлдөөд лэ байгаа һаа, гэмтэ ябадал хэһэн гэжэ 15 жэл соо һууха ш».

Фервурдэй энэл хуулиин ёһоор, ямар гэм зэмэтэйень ойлгуулжа үгэнгүй, хүниие 90 үдэрөөр барижа хаагаад, полици табидаг, зүгөөр дахинаа 90 үдэрөөр барижа хаажархижа шадаха байшоо... гэжэ эли болоо һэн.

Үдэр хоногууд үнгэрхэдөө, ута гээшэнь яашашьегүй.

«Аюулгүйе сахиха албанһаа лейтенант Влок нэгэтэ камерадамни орожо ерэбэ. Шамайе үгэдэ орохогүйхэн лэ хүн гэлсэнэ, шамда туһалхаяа ерээб гэжэ тэрэ хэлэбэ. Хэзээдэшье полициинхид намда иимэ нилтагараар хандаагүй юм. «Ойлго, хүбүүн, ши шухала шиидхэбэри абаха ёһотойш» —гэжэ Влок хахасаха дээрээ хэлээ.

Уданшьегүй лейтенант дахинаа намда ерэбэ—түрүүлэн ерэгшэдээл адли урин зулгы зандаа: «Зай, ухаан бодолоо хүнгэдхэхөөр бэлэн гүш?» —гэбэ.

Олоной урда мэдэһэн юумэеэ элишэлхэгүйш, хэлэһэн юумыешни хэншье дуулахагүй, шамайе табихабди, —гээд Влок найдуулаа. Би арсабаб, дахинаа камера...

Хоёрдохи 90 хоногойнь болзор дүүрэбэ. Намайе түрмэһөө гарган, иигэжэ хэлэбэд: «Бидэ шамайе сүлөөдэ табибабди». Би тэрьедэн гүйбэб, тиин... дахяад полициин һабарта орошобоб.

5 минута, оройдоол табан минута соо сүлөөдэ гараа б!

...Түрмэдэ ороһонһоонь хойшо 185 хоногой үнгэрһэнэй һүүлээр Джерри Мартинда врачые асарба. Тиигэжэ эрэмдэг, ухаха тооной болоһон хойноо одоошье тэрэ сүлөөдэ гараһан байгаа.

Дж. ГАРДНЕР.
(АПН).

Иоганнесбург город.
Урда—Африкын Республика

Редактор
Ц. О. ОЧИРОВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. редактора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабселькоров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и переводов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР

Н00077. Зак. № 273.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур.
1964 оной мартын 31.